

Personlig satt på prøve

Barnevernarbeideres erfaringer med
Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker

En kvalitativ undersøkelse

*Våre meninger er like mye styrt av vår vilje og våre følelser
som av hjernens klare liv*

Francis Bacon

Linda Kristin Lorentsen

Masteroppgave

Antall ord i oppgaven: 27976 (28195 inkl. fotnoter)

Familieterapi og systemisk praksis MGFAM h07K1

Diakonhjemmet høgskole 28.04.2011

FORORD

Står man ved målet, angrer man ikke reises møye og besvær.

Aristoteles

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært en unik mulighet til fordypning i et tema som engasjerer meg, ved bruk av kunnskap tilegnet gjennom fire år på mastergradsutdanningen ved Diakonhjemmet Høgskole. Jeg vil beskrive prosessen med masteroppgaven fra begynnelse til slutt, som en vandring langs kjente og ukjente veier. Jeg har ikke alltid visst hvilken vei jeg skulle gå eller hvor jeg var på vei hen, men vandringen i seg selv har verdi for meg. Jeg har vandret frem og tilbake, vært sliten og energisk og har til slutt nådd fram til et sted som stimulerer til nye ideer. Jeg er tilfreds med egen vandring og vil vandre videre, enn om ikke i dette prosjektet. Før jeg vandrer videre er det likevel noen spesielle mennesker jeg ønsker å ære.

Takk til min arbeidsgiver, Askim kommune- barneverntjenesten, som har gjort det mulig for meg å fullføre dette studiet. Takk til mine venner og kollegaer som har vist interesse for prosjektet over tid og heiet meg fram. Deres oppmuntringer har hjulpet meg videre når troen har sviktet. Takk til dere som har lest oppgaven og kommet med konstruktive tilbakemeldinger til innhold og språk. Deres kloke hoder har vært avgjørende for resultatet. Takk til dere som tok på dere oppgaven med å transkribere. En spesiell takk til min gode venn og medstudent som har delt denne prosessens opp og nedturer med meg. Takk til min familie for deres tålmodighet og støtte. Deres forståelse for mine prioriteringer den siste tiden har gjort det mulig for meg å fullføre prosjektet innenfor ønsket tidsramme. Jeg lover at dere vil se mer til meg i tiden fremover. Takk til mine informanter for deres rike bidrag. Dere tok i mot meg med vennlighet og omsorg og bød på dere selv. Deres ærlige beretninger om egne erfaringer, deres engasjement og hjerte for arbeidet, berørte meg. Takk til min veileder, Halvor de Flon, som har mestret kunsten å vite når jeg har hatt behov for oppmuntring og ros, og når jeg har hatt behov for å bli utfordret. Dine kommentarer og spørsmål har hjulpet meg å tenke nytt og komme videre, de gangene jeg har stått fast. Tryggheten det har gitt å ha en veileder som stiller opp i ordets rette forstand har vært uvurderlig.

Ørje 20.04.2011

Linda Kristin Lorentsen

SAMMENDRAG

Denne kvalitative undersøkelsen omhandler forholdet mellom det kommunale barnevernet og Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, og hvordan systemene kan påvirke hverandre, med fokus på barnevernssystemet. Fire ansatte i det kommunale barnevernet er intervjuet om sine erfaringer. Følgene forskningsspørsmål ligger til grunn for oppgaven:

- Hvilke fortellinger har barnevernarbeidere om sine erfaringer med fylkesnemnda?
- Hvordan kan disse erfaringene påvirke deres identitet og selvforståelse knyttet til yrkesrollen?
- Hvordan kan disse erfaringene påvirke dem i deres praksis i barneverntjenesten?

Undersøkelsen har et sosialkonstruksjonistisk utgangspunkt, og analysemetoden er inspirert av fenomenologi og hermeneutikk.

Funnene i undersøkelsen er drøftet i lys av overnevnte spørsmål og sett i forhold til teori og empiri om systemisk forståelse, narrativ forståelse, identitet og selvforståelse og teoretiske perspektiver om personlige utfordringer i barnevernsarbeid, samt egne erfaringer.

Funnene i undersøkelsen peker på at det finnes store personlige utfordringer for barnevernarbeidere i arbeid med fylkesnemndssaker. Den følelsesmessige belastningen synes å være stor, og refleksjon rundt subjektive prosesser og følelser hos barnevernarbeidere synes å være manglende. Personlige sider ved fagpersoner ser ut til å ha betydning for arbeidet, ved at valgene som gjøres påvirkes av fagpersonenes forforståelse. Denne forforståelsen inkluderer alle sider ved fagpersonene, og kan knyttes til både det profesjonelle og private liv.

INNHold

1	INNLEDNING	5
1.1	Forskningsspørsmål.....	7
1.2	Om de to systemene og begrepsavklaringer.....	7
1.2.1	Det kommunale barnevernet	8
1.2.2	Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.....	9
1.3	Teoretisk referanseramme	10
1.4	Forforståelse og oppgavens bidrag til fagfeltet	10
1.5	Avgrensninger	11
1.6	Opgavens videre oppbygning.....	12
2	METODE OG FORSKNINGSDESIGN.....	13
2.1	Forskningsteoretisk ståsted	13
2.2	En fenomenologisk- hermeneutisk referanseramme	13
2.3	Valg av forskningsdesign	14
2.4	Gjennomføring av undersøkelsen.....	15
2.4.1	Utvalg	15
2.4.2	Intervjuene.....	16
2.4.3	Intervjuguiden	18
2.4.4	Om å forske på eget felt	19
2.4.5	Å arbeide med egen forforståelse.....	19
2.4.6	Transkribering	20
2.5	Dataanalyse	20
2.6	Forskningsetiske overveielser og tillatelser	23
2.7	Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet.....	24
3	TEORI.....	26
3.1	Systemisk forståelse	26
3.1.1	Relasjon.....	26
3.1.2	Kontekst	28
3.1.3	Punktuering	28
3.2	Narrativ forståelse	28
3.3	Identitet og selvforståelse.....	29
3.4	Kroppen min - en del av meg	31
3.4.1	Somatiske markører.....	32

3.5	Personlige utfordringer i barnevernsarbeid	33
3.5.1	Forforståelse	33
3.5.2	Egen historie og emosjonelle utfordringer	33
3.6	Relevant forskning og litteratur.....	34
4	PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING	38
4.1	Forventninger til egen prestasjon i alvorets time	39
4.1.1	Rollens ulike aspekter	39
4.1.2	Et tyngende ansvar	41
4.1.3	Behov for anerkjennelse	46
4.2	Den store prøvelsen	50
4.2.1	Å gjøre en god figur	51
4.2.2	Om harde angrep	54
4.2.3	Fysiske – og psykiske reaksjoner	57
4.2.4	Eksempler på emosjonelle påkjenninger av ulik karakter.....	62
4.3	Bak heltens maske	64
4.3.1	Personlige sider i relasjon til arbeidet	64
4.3.2	Personlig berøring og distansering.....	70
5	AVSLUTNING	74
5.1	Oppsummering av informantenes erfaringer.....	74
5.2	Hovedfunn og veien videre	75
5.3	Avsluttende kommentar	78
	LITTERATUR	79
VEDLEGG 1-	Interessebrev	
VEDLEGG 2-	Informasjonsbrev om mastergradsprosjekt	
VEDLEGG 3-	Samtykkeerklæring	
VEDLEGG 4-	Intervjuguide	
VEDLEGG 5-	Tilbakemelding på søknad om behandling av personopplysninger	

1 INNLEDNING

Barnevernet i Norge er for mange et tema som vekker engasjement og sterke meninger. Kritikken er til tider massiv både fra familier med personlig erfaring, media og andre.

Barnevernet blir kritisert for det de gjør, og det de ikke gjør. Media kan stille spørsmål som: Hvorfor grep ikke barnevernet inn og gjorde noe før det var for sent? Det kan være fristende å mene mye om hvordan barnevernet fungerer, uavhengig av om man har kjennskap til rammene som ligger til grunn for arbeidet eller ikke. Arbeidet som utføres av disse tjenestene påvirkes av ulike faktorer, noen mer synlige for offentligheten enn andre. Det kan av og til virke som om barnevernet eksisterer som et system isolert fra resten av samfunnet, et system som kan gjøre som det vil og er upåvirket av andre.

Jeg er selv utdannet barnevernpedagog og familieterapeut, og jobber innenfor det kommunale barnevernet. Fra innsiden ser ting ofte annerledes ut, og jeg mener fagfeltet har noe å tjene på å forsøke å se barnevernsarbeid i en større sammenheng. Jeg ønsket å utvide rammen i denne undersøkelsen og har lagt til grunn at det arbeidet som gjøres i kommunene gjøres i samspill med andre systemer på ulike nivåer.

Da jeg skulle utvide rammen og forsøke å se barnevernssystemet i sammenheng med andre systemer, var det fylkesnemndssystemet jeg ble mest nysgjerrig på. Utgangspunktet for dette valget er observasjoner jeg selv har gjort gjennom egen praksis. Disse observasjonene har gitt grobunn for en sterk undring rundt samspeillet mellom akkurat disse systemene. En erfaren barnepsykolog jeg møtte gjennom praksis fortalte at hun for få år siden vurderte ikke å påta seg flere oppdrag som sakkyndig i barnevernssaker. Hun begrunnet dette med dårlige erfaringer med Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. Hun opplevde arbeidet knyttet til å avgi vitneforklaringer som svært ubehagelig. Hun følte seg angrepet i vitneboksen og fortalte at dette skapte angst i henne.

Dette illustrerte for meg at de erfaringer vi gjør oss påvirker de beslutninger vi tar. Jeg undret meg over hvilke erfaringer ansatte i de kommunale barneverntjenestene har med fylkesnemnda og hvordan disse erfaringene kan påvirke dem i deres arbeid. Jeg har på bakgrunn av dette valgt å se nærmere på forholdet mellom Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, og det kommunale barnevernet. Det er dette som danner grunnlaget for min oppgave.

Det kommunale barnevernet består av mange enkeltindivider. Jeg har valgt å intervju fire av dem med utgangspunkt i at jeg var nysgjerrig på deres erfaringer med Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. Denne undersøkelsen fokuserer på den enkeltes erfaringer, men

jeg tilstreber også å holde på det større perspektivet, hvordan to systemer kan påvirke hverandre, men med fokus på barnevernssystemet.

1.1 Forskningsspørsmål

Forskingsspørsmålene har vært i stadig endring i samspill med meg gjennom denne prosessen. De har ledet meg langs veien og vært med på å bestemme retningen oppgaven skulle ta. Denne retningen ble en litt annen enn den jeg på forhånd hadde pekt ut.

- Hvilke fortellinger har barnevernarbeidere om sine erfaringer med fylkesnemnda?
- Hvordan kan disse erfaringene påvirke deres identitet og selvforståelse knyttet til yrkesrollen?
- Hvordan kan disse erfaringene påvirke dem i deres praksis i barneverntjenesten?

Disse spørsmålene har vokst frem ut fra mine mange undringer rundt temaet, hva som påvirker praksisen i de kommunale barneverntjenestene. Hva danner grunnlaget for de beslutninger som tas? Er det den faglige overbevisningen som veier tyngst, er det retningslinjer fra departementet eller jussen som blir styrende, eller helt andre faktorer?

1.2 Om de to systemene og begrepsavklaringer

Jeg vil under gjøre rede for hva jeg legger i noen sentrale begreper i oppgaven, og gi en kort presentasjon av det arbeidet som gjøres i det kommunale barnevernet og Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. Øvrige begreper blir definert i den sammenheng jeg bruker de i.

Begrepene *identitet* og *selvforståelse* er nært beslektet og brukes om hverandre i litteraturen. Selv om det er vanskelig å finne skarpe skillelinjer mener jeg de to begrepene har ulike nyanser. For å forstå begrepet identitet velger jeg å støtte meg til sosiologen Anthony Giddens definisjon av dette. Han sier: ”Identitet er de tanker et menneske har om hvem de selv er og hva som er viktig og meningsfullt for dem (Giddens 2003:43)”. Selvforståelse er i følge Olav Garsjø et resultat av våre erfaringer i sosiale sammenhenger. Den inkluderer også våre tanker om hva slags bilder vi tror andre har av oss og eget syn på hvordan vi ønsker å være. (Garsjø 2001:211-212)

1.2.1 Det kommunale barnevernet

Hovedansvaret for barn og unges oppvekst ligger hos foreldre. FNs konvensjon om barnets rettigheter fremhever betydningen av familien, og uttrykker at staten skal respektere og tilrettelegge for familien og barnet. Barnevernet og Lov om barneverntjenester blir først virksomme når foreldre ikke klarer å ivareta denne oppgaven på en god nok måte. (Befring 2007 og FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen) av 20. november 1989)

Barnevernmyndighetenes ansvar og arbeidsoppgaver er regulert i Lov om barneverntjenester. Staten ved Barne- og likestillingsdepartementet, har et overordnet ansvar for barnevernet, mens forvaltningen av barnevernet i hovedsak er lagt til den kommunale barneverntjenesten. Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, samt å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår (Lov om barneverntjenester (barnevernloven) av 17. juli 1992 nr 100:§ 1-1). (Barnevernloven og Kjørstad og Syse 1999)

I alvorlige situasjoner, hvor barn ikke ved hjelp av tiltak kan sikres god nok omsorg i familien, sier regelverket at omsorgen kan overtas av barnevernet. Barnevernet plikter å gripe inn når det blir kjent med forhold som kan vurderes som omsorgssvikt. Det er i slike situasjoner barnevernet fremmer sak om omsorgsovertakelse (jfr. bvtls § 4-12) eller plassering av ungdom ved tvang (jfr. bvtls § 4-24 og 4-26) for Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. (Befring 2007, Killén 2009 og Lindboe 2003)

Begrepene barneverntjenesten, kommunen og barnevernet brukes i tillegg til det kommunale barnevernet om hverandre i denne oppgaven. Disse begrepene viser til det samme.

Barnevernet i Norge er som nevnt over delt i to, en kommunal og en statlig del. Bruk av begrepet barnevernet i denne oppgaven viser til det kommunale barnevernet. Ansatte i det kommunale barnevernet har ulik utdanning, og de tituleres også ulikt. De kalles ofte for saksbehandlere, kuratorer og konsulenter. Jeg velger gjennomgående å bruke betegnelsene barnevernarbeider og fagperson.

1.2.2 Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker er et statlig organ som er underlagt Barne- og likestillingsdepartementet. I Norge er det i dag 12 fylkesnemnder. Fylkesnemnda har et uavhengig forhold til departementet og fylkesmannen. De vedtak som fylkesnemnda fatter kan bare overprøves av domstolene. (Barne- likestillings og inkluderingsdepartementet og Høyland 1994)

Fylkesnemnda tar tvangsavgjørelser etter Lov om sosiale tjenester og Lov om barneverntjenester. I denne oppgaven forholder jeg meg kun til barnevernets relasjon til fylkesnemnda. Det er i forhold til barnevern to hovedgrupper av disse. Den ene gruppen er tilfeller av alvorlig omsorgssvikt fra foreldrene. Den andre er tilfeller av alvorlige atferdsvansker hos barnet. I tillegg til dette har fylkesnemnda myndighet til å forta forløpige prøvinger av midlertidige vedtak, for eksempel når barnevernet har vurdert det som nødvendig å akutt plassere barn. (BLID og Høyland 1994)

Fylkesnemndas saksbehandling er svært lik som i domstolene. Det er kommunen som fremmer forslag om tiltak for fylkesnemnda. Partene, kommunen og foreldrene, møtes så til behandling av saken med advokater. Gjennom behandlingene gir partene sine forklaringer og nemndas medlemmer avgjør i etterkant saken ved rådslagning. (BLID og Haga 2001)

Under behandling av saker i fylkesnemnda består nemnda av tre medlemmer.

Fylkesnemndsleder har juridisk bakgrunn og erfaring, og har et særlig ansvar for prosessen. Den sakkyndige er ofte utdannet psykolog eller psykiater. Det alminnelige medlemmet er legfolk som ikke har noen bestemt bakgrunn. Det anses som viktig med disse medlemmene da konfliktene som behandles rører ved vanskelige verdispørsmål av allmennmenneskelig karakter. (Haga 2001 og Høyland 1994)

Begrepene fylkesnemnda og nemnda brukes om hverandre i denne oppgaven som en forkortelse for Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.

1.3 Teoretisk referanseramme

Med begrepet teoretisk referanseramme mener jeg hvilke briller jeg tok på meg og så verden gjennom da jeg undersøkte og skrev oppgaven. Disse brillene har preget mine valg og min forståelse under hele prosessen. Min overordnede teoretiske referanseramme har i denne oppgaven vært sosialkonstruksjonismen.

Freedman og Combs (1996) oppsummerer i følge Lundby sosialkonstruksjonismens ideer gjennom disse fire punktene:

1. Virkeligheten blir sosialt konstruert.
2. Virkeligheten konstitueres gjennom språket.
3. Virkeligheten blir organisert og bevart gjennom historier.
4. Det finnes ingen grunnleggende sannheter om mennesker.

(Lundby 2008:78)

Mennesker formes av og former den kulturen de lever i og er sosiale vesener.

Sosialkonstruksjonismen vektlegger ideen om forhold i systemer av språk og mening. Jeg har gjennom denne undersøkelsen hatt et grunnleggende syn om at kunnskap oppstår i det sosiale rom, og hele tiden forandrer og fornyer seg gjennom samhandling. Det finnes ikke sosiale sannheter, bare historier om verden som vi forteller oss selv og andre. Jeg valgte sosialkonstruksjonismen som teoretisk referanseramme fordi dette er en ramme jeg lett identifiserer meg med og som jeg benytter meg av i mitt daglige arbeid. (Lundby 2008)

1.4 Forforståelse og oppgavens bidrag til fagfeltet

Før jeg tok fatt på intervjuene hadde jeg selvsagt mange tanker, meninger og oppfatninger om de temaer jeg ville snakke med informantene om. Dette kan kalles for min forforståelse.

(Dalen 2008) Jeg hadde på forhånd hørt mange historier om andres opplevelser med fylkesnemnda. Fellestrekk ved disse har vært at møtene har vært krevende og tidvis ubehagelige. Jeg har selv vært i fylkesnemnda ved flere anledninger og kan kjenne meg igjen i deres og mine informanters fortellinger. Jeg var på forhånd kritisk til fylkesnemndssystemet og spent på hva informantene ville fortelle om deres erfaringer. Selv om informantene var opptatt av mange av de samme temaene som meg, og langt på vei bekreftet mine

forforståelser, ble disse ikke en del av oppgaven. Oppgaven har underveis endret retning, og jeg har valgt ut temaer jeg mener belyser mine forskningsspørsmål best mulig, og som informantene ga mye plass under intervjuene. Erfaringene mine fra egen praksis har hele tiden vært med meg og jeg har bevisst brukt disse i drøftingen av mine funn.

Brinkmann og Kvale hevder at å avdekke menneskers opplevelse av verden, og få frem betydningen av deres erfaringer er et mål i seg selv, forut for vitenskapelige forklaringer (Brinkmann og Kvale 2009:21). Jeg mener oppgavens tema har relevans for barnevernfeltet fordi få har satt fokus på temaet tidligere. Hvordan fylkesnemnda med sin tenkning og praksis påvirker arbeidet i kommunene og barnevernarbeidere, er ennå et utforsket tema. Jeg håper gjennom denne oppgaven å gi kommunale barnevernansatte en stemme, gjennom disse informantene, og med dette gi et bidrag til videre refleksjon og utvikling av disse systemene, som har et nært forhold til hverandre. Jeg håper oppgaven kan gi, ikke bare et bidrag barnevernfeltet, men til alle fagfelt der enkeltindivider i en hjelperolle har det til felles at de bruker seg selv som redskap i sitt arbeid.

1.5 Avgrensninger

Denne undersøkelsen har for meg handlet om å gå i dybden på noe, nemlig barnevernarbeideres erfaringer med fylkesnemnda. For å få til dette innenfor oppgavens ramme har jeg gjort noen avgrensninger. Jeg ser at det i et systemisk perspektiv også ville vært interessant å se på hvordan barnevernssystemet kan påvirke fylkesnemndssystemet. I likhet med barnevernet og fylkesnemnda, er familien også et eget system innenfor systemet som også påvirker og påvirkes, men som jeg har sett bort fra. Begge disse perspektivene ble valgt bort i denne oppgaven.

Jeg vil i avsnitt 3.6 presentere et utvalg relevant forskning og litteratur. Jeg presiserer at jeg har gjort et utvalg fordi mange teoretiske perspektiver kan belyse mine temaer, selv om ikke temaet i oppgaven i seg selv er mye forsket på. Den teori og empiri som er valgt, er valgt med tanke på at den kan tilføre oppgavens drøftingskapittel noe. Jeg har valgt å referere til norsk forskning og litteratur med bakgrunn i et ønske om at kontekst skal være mest mulig lik som i min undersøkelse. Det kan være store forskjeller i hvordan forvaltningssystemer er bygd opp fra land til land. Jeg har også begrenset meg ved ikke å inkludere forskning og litteratur om

fylkesnemnda som fenomen med bakgrunn i at fylkesnemnda i seg selv ikke er tema for denne oppgaven. Jeg har hovedsakelig valgt å presentere forskning og litteratur hentet fra barnevernsfeltet, selv om forskning fra andre fagfelt også kan ha overføringsverdi.

1.6 Oppgavens videre oppbygning

I Metode- og forskningsdesignkapittelet gjøres det rede for de vitenskapelige og teoretiske holdepunkter jeg har støttet meg til, og hvordan forskningsprosessen har fortonet seg. Jeg viser til de valg jeg har gjort underveis i prosessen og de betraktninger jeg har rundt disse. Metodevalgene begrunnes, analyseprosessen beskrives og etiske overveielser gjøres rede for. Mine tanker knyttet til egen forforståelse og å forske på eget felt presenteres, og undersøkelsens troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet drøftes. Teorikapittelet tar for seg ulike teoretiske perspektiver som kan sees i sammenheng med et sosialkonstruksjonistisk utgangspunkt. Systemisk forståelse, narrativ forståelse og ulike forståelser knyttet til begrepene identitet og selvforståelse presenteres. Perspektiver som ser kropp og sjel i sammenheng, og perspektiver som peker på personlige utfordringer i arbeid med omsorgssviktsaker, gjøres rede for. Avslutningsvis i dette kapittelet vises det til et utvalg relevant forskning og litteratur. Funn- og drøftingskapittelet viser fram undersøkelsens resultater. Sitater fra informantene drøftes i forhold til teori, empiri og oppgavens forskningsspørsmål. Temaene diskuteres og det formuleres noen spørsmål for fremtiden. Avslutningskapittelet har til hensikt å knytte oppgavens funn sammen til en helhet. Jeg uttrykker også tanker om hva som kan være veien videre og gir en avsluttende kommentar.

2 METODE OG FORSKNINGSDESIGN

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for de referanserammer jeg benytter meg av i tillegg til sosialkonstruksjonismen. Jeg vil beskrive undersøkelses- og analyseprosessen, samt synliggjøre og begrunne de valg jeg gjort underveis i arbeidet. Jeg tilstreber å ha en selvrefleksiv holdning gjennom hele kapitlet, slik jeg også har forsøkt å ha gjennom hele undersøkelsesprosessen.

2.1 Forskningsteoretisk ståsted

Jeg vil trekke et skille mellom det positivistiske og det konstruktivistiske vitenskapssynet. Det positivistiske vitenskapssynet legger til grunn at forskeren kan stå på utsiden å studere virkeligheten som et objekt. Det konstruktivistiske vitenskapssynet forutsetter derimot at forskeren fortolker og er en del av den samme sosiale virkeligheten. Kvalitativ forskning hører hjemme innenfor et konstruktivistisk vitenskapssyn, og det samme gjør denne oppgaven. (Dallos og Vetere 2005)

2.2 En fenomenologisk- hermeneutisk referanseramme

Valg av referanserammer er avgjørende for hvordan man forstår og fortolker det man ser og hører. Som ramme for denne oppgaven har jeg i tillegg til sosialkonstruksjonismen valgt fenomenologi og hermeneutikk. Valget av disse referanserammene har sammenheng med forskningsspørsmålene som har til hensikt å søke frem beskrivelser av barnevernarbeidernes erfaringer. De valgte filosofiske rammene er egnede perspektiver for å få til dette.

I det fenomenologiske perspektivet ligger det at man vil søke å oppnå en forståelse av den dypere mening i den enkeltes erfaringer. Fokuset rettes mot å forstå fenomener ut fra den enkeltes eget subjektive perspektiv. En grunnforståelse i dette perspektivet er at virkeligheten er slik den oppfattes av den enkelte. For å få tilgang til en annens virkelighet må forskeren sette seg inn i det enkelte menneskets livsverden.¹ Edmund Husserl, den moderne fenomenologiske tradisjonens far, mente måten å nå en forståelse av denne på, var gjennom beskrivelse og analyse av måten mennesker konstruerer sin oppfattelse av verden på. Det

---

¹ Begrepet livsverden viser til verden slik vi møter den i dagliglivet. Denne verdenen er uavhengig av og forut for alle forklaringer. (Brinkmann og Kvale 2009:48)

hermeneutiske perspektivet blir som nevnt over, i tillegg til det fenomenologiske perspektivet, en sentral ramme for denne oppgaven. Disse filosofiske retningene anses av mange for å utfylle hverandre og være gode perspektiver sammen. Hans Georg Gadamer, en representant for hermeneutisk fenomenologi, gir uttrykk for et slikt syn. (Andersen 2001, Dalen 2008 og Thagaard 2009)

Hermeneutikken legger stor vekt på forståelse og fortolkning. Meningen er å søke etter et dypere meningsinnhold enn det som umiddelbart er innlysende. For å få til dette må man sette budskapet inn i en sammenheng, en helhet. Budskapet må forstås i lys av denne helheten. Helheten må også forsøkes tilpasses delen. Det er denne vekslingen mellom del og helhet som vil bidra til en dypere forståelse. Denne vekselvirkningen kalles for *den hermeneutiske sirkel*. (Dalen 2008:20)

Hermeneutikken hevder at det ikke finnes noen egentlig sannhet, og at fenomener kan tolkes på ulike nivåer. Det skilles mellom fortolkning på tre ulike nivåer. Fortolkninger av første grad betegnes ved at forskeren fortolker hva som skjer i lys av sin egen deltakelse. Fortolkninger av annen grad betegnes ved at man fortolker informantens egen fortolkning av situasjonen. Fortolkninger av tredje grad betegnes ved at forskeren søker å finne handlingenes ”egentlige” eller underliggende betydning. Hermeneutikken sier at fortolkning i forskningssammenheng ikke bare er lov, men nødvendig for å oppnå en gyldig forståelse av et fenomen. (Thagaard 2009)

2.3 Valg av forskningsdesign

Metode kan sies å være framgangsmåten man velger seg for å nå et mål. I dette tilfellet hvordan jeg går fram for å besvare oppgavens forskningsspørsmål. Metodevalgene er viktige for hva som blir fokusert på og undersøkelsens troverdighet. Metode har ofte sammenheng med spesifikke regler som brukes for å for å nå et bestemt mål i forskningssammenheng. Likevel er det vurderingene rundt hva som er hensiktsmessig for undersøkelsen som må være styrende for valgene som gjøres, ikke metode- troskap. Dette er det aksept for innenfor kvalitativ forskning. Jeg har valgt en fenomenologisk- hermeneutisk tilnærming i denne undersøkelsen. (Brinkmann og Kvale 2009)

2.4 Gjennomføring av undersøkelsen

Jeg har valgt å gjøre en kvalitativ studie fordi kvalitative metoder er spesielt egnede når man ønsker å gå i dybden på noe, søker å forklare noe, eller ønsker kunnskap om de vi samtaler med. Brinkmann og Kvale sier: ”Hvis du vil vite hvordan folk oppfatter verden, hvorfor ikke spørre dem?” (2009:19) Det var dette jeg ønsket å gjøre i denne undersøkelsen. Kvalitative undersøkelser handler om å oppnå en forståelse av sosiale fenomener, og forskeren er det viktigste instrumentet i dette arbeidet. Jeg valgte å bruke intervju som metode for å forsøke å finne ut av dette. (Thagaard 2009)

2.4.1 Utvalg

Jeg ønsket at mine informanter skulle ha ”nylig” erfaring med fylkesnemnda. I dette la jeg at de for ikke lenge siden skulle ha vært i fylkesnemnda med en sak, eller var i ferd med å fremme en sak og hadde vært der tidligere. Jeg intervjuet fire informanter som jobber i kommunale barneverntjenester. De var i alder mellom 30 og 45 år. Samtlige informanter fylte det overnevnte kriteriet og hadde lang erfaring med saker i fylkesnemnda. Informantene hadde ulik utdanningsbakgrunn og flere av dem også videreutdanninger.

Et av intervjuene var et pilotintervju. Jeg har inkludert dette intervjuet i oppgaven. Erfaringer fra dette intervjuet førte til at jeg gjorde noen endringer i intervjuguiden, og at jeg sendte intervjuguiden til de resterende informantene i forkant av intervjuene. Jeg ønsket å ha et nytt intervju med hver informant en stund etter det første intervjuet, for å gå dypere inn i de temaer jeg, men også informantene hadde blitt opptatt av i etterkant av intervjuene. Etter de første intervjuene så jeg riktignok at jeg hadde nok materiale sett i forhold til oppgavens omfang. Jeg valgte på bakgrunn av dette ikke å gjennomføre etterintervjuene. Jeg ser likevel at å gjennomføre disse intervjuene kunne bydd på flere nyanserte beskrivelser som kunne beriket oppgaven ytterligere.

For å finne informanter benyttet jeg ”snøballmetoden”. Denne metoden karakteriseres ved at en person som innehar de egenskaper og kvalifikasjoner man er ute etter kontaktes, og at denne personen igjen anbefaler andre med samme kvalifikasjoner. Jeg kontaktet ledere i ulike barneverntjenester gjennom brev, og etterspurte informanter. Jeg tok ikke imot navn på mulige informanter før de mulige informantene hadde samtykket til dette. Først da etablerte

jeg kontakt med informantene gjennom e- mail. Jeg utarbeidet deretter et informasjonsskriv om prosjektet, og et samtykkeskjema til deltakelse i undersøkelsen som ble sendt til informantene. (Thagaard 2009) (se vedlegg 1, 2 og 3)

Denne utvelgelsesmetoden kan føre til skjevheter i undersøkelsen, fordi man ofte finner informanter som er svært trygge på seg selv. Slike personer er ofte komfortable med å gi andre innsyn i sin verden. Man kan derfor gå glipp av informanter som har et annet utgangspunkt, og som kunne gitt andre perspektiver til temaet. Hadde min undersøkelse omfattet brukere ville jeg nok av den grunn ikke brukt denne utvelgingsmetoden. I denne undersøkelsen ser jeg ikke dette som et like stort problem. Jeg tenker at fagpersoner i barneverntjenestene er vant til innsyn i sitt arbeid fra foreldre, advokater og kontrollmyndigheter. Med dette utgangspunktet tenker jeg at alle som jobber i en slik stilling har en grunnleggende trygghet i seg selv og en trygghet i arbeidet.

2.4.2 Intervjuene

Intervjuene ble gjennomført på informantenes arbeidsplasser etter deres ønsker. De har en varighet fra 60 – 90 minutter. Det var viktig for meg å følge informantene i historiene de fortalte under intervjuene, og utvise nysgjerrighet og interesse. På denne måten kom viktige spørsmål frem, spørsmål som jeg ikke ville funnet fram til selv. I tillegg handlet dette for meg om respekt for informantene. Det ville for meg være et paradoks å hevde at jeg var interessert i barnevernarbeidernes opplevelser og erfaringer, for deretter ikke å legge til rette for at deres tanker og beskrivelser kunne komme godt nok til uttrykk under intervjuene. (Thagaard 2009)

Før jeg gikk inn i intervjuene var jeg opptatt av å finne en balanse mellom en ”ikke- vitende” og en ”vitende” posisjon.² Jeg ønsket ikke å være ledende i mine spørsmål, men å la rommet være åpent slik at informantenes tanker skulle få plass og ikke mine. Dette var for meg en utfordring. Jeg opplevde at det var behov for forklaring rundt enkelte av temaene i intervjuet og valgte da ”å hjelpe informantene” ved å forklare og eksemplifisere, slik at de ble i stand til å svare. I disse introduksjonene kom også noen av mine synspunkter til syne. Ettersom jeg etter hvert også ble tryggere i rollen som intervjuer ble jeg mindre redd for dette. Jeg støttet

---

² Ikkevitende posisjon er et begrep som viser til en holdning hvor terapeuter legger sin forforståelse eller kunnskap til side, og forsøker og å tre ut av ekspertrollen. En vitende posisjon må kunne sies å være det motsatte. (Anderson 2003)

meg til forståelsen av at man som forsker ikke kan unngå å påvirke informantene, og at det er bevisstheten rundt denne påvirkningen som er viktig for undersøkelsens troverdighet.

Det kan ikke utelukkes at mine betraktninger kan ha påvirket informantenes svar i min retning. Min erfaring var likevel at informantene lot seg engasjere og de begynte å dele egne tanker. Jeg opplevde at informantene ga tydelig uttrykk for å være uenig i påstander de ikke identifiserte seg med. Jeg mener utvalget i undersøkelsen er av betydning for dette temaet. Vel vitende om at jeg snakket med erfarne fagpersoner som hadde blitt valgt ut nettopp på denne bakgrunn, mener jeg at dette beriket intervjuene. Jeg er usikker på om jeg ville gitt uttrykk for de samme tingene hadde informantgruppen vært en annen.

En informant ga uttrykk for usikkerhet for om svarene hun ga var gode nok. Dette peker på et viktig tema som omhandler relasjonen mellom forsker og informant, og asymmetrien som preger denne. I kvalitativ forskning kan man få inntrykk av at maktforholdet mellom partene er likeverdig, men aspektet av makt er det viktig å være seg bevisst også her. Informantens utsagn ble for meg en påminnelse om dette. (Brinkmann og Kvale 2009)

Jeg tenkte på forhånd at å vise engasjement og interesse for det informantene fortalte, ville være avgjørende for kvaliteten på materialet. Derfor la jeg vekt på å formidle en lyttende holdning, hvor oppmerksomheten min hele tiden var rettet mot informantene. Med bakgrunn i dette valgte jeg å ta opp intervjuene på lydbånd. Informantene samtykket til dette. Jeg ønsket ikke å notere underveis da dette kunne hindre meg i å vie all min oppmerksomhet til informantene. Jeg noterte jeg ned mine egne umiddelbare tanker og refleksjoner etter intervjuene. Jeg tilstrebet ikke å ha en nøytral rolle i intervjuet. Etter min forståelse er det et hovedpoeng at både forsker og informant sammen bidrar til å utvikle mening i samtalen. Dette kalles for en fortolkende praksis. (Thagaard 2009)

Under intervjuene skal man være sensitiv overfor mange forhold. Ett av disse forholdene er å lytte etter det implisitte, det som sies mellom linjene. Slike budskap kan, dersom de fanges opp, sendes tilbake til informanten for bekreftelse eller avkreftelse. Fanges ikke disse budskapene opp før etter intervjuet mister man denne muligheten og også muligheten for å utforske mening rundt temaet videre. Å forvalte mange ulike fokus samtidig var for meg utfordrende. Selv om jeg oppfattet noen slike budskap ser jeg i ettertid at andre utsagn også med fordel kunne blitt reformulert og sendt tilbake til informanten. Det var også tidvis

utfordrende å holde fokus på å få frem beskrivelser som var rike på detaljer. Det å få beskrivelser og ikke informantenes vurderinger av og meninger om erfaringene, krever ferdighet. Jeg spurte etter konkrete eksempler, og opplevde dette nyttig for å holde fokus på erfaringene. (Brinkmann og Kvale 2009)

2.4.3 Intervjuguiden

Jeg benyttet meg av en delvis strukturert tilnærming i intervjuene.³ Dette gjorde jeg med bakgrunn i min begrensede erfaring som forsker. For å sikre at jeg ville få materiale som kunne bidra med noe i relasjon til forskningsspørsmålene, fant jeg det tryggest å ha med meg en del spørsmål inn i intervjuet. Jeg utarbeidet på forhånd temaer for intervjuet. Disse temaene ønsket jeg å snakke om i intervjuet, men rekkefølgen på temaene var ikke bestemt. Denne tilnærmingen ga meg mulighet til å finne en balanse mellom å få svar på de spørsmål jeg var opptatt av, samtidig som informantene fikk komme fram med de temaer de mente var relevante for samtalen. (Thagaard 2009) (se vedlegg 4)

Brinkmann og Kvale uttrykker at den kunnskap som kommer fra forskning avhenger av den sosiale relasjonen mellom informant og forsker. Jeg la derfor vekt på briefing og debriefing i intervjuene. (2009:35) De hevder at forskerens evne til å skape et rom som medfører trygghet for informantene og som stimulerer til frihet til å utrykke seg, er viktig. Dette var hensikten med spørsmålene jeg stilte informantene innledningsvis i briefing. Temaene i samtykkeskjemaet ble også snakket om, og mulige konsekvenser ved deltakelsen ble drøftet. I debriefingen vektla jeg at informantene skulle sikres mulighet til å komme med beskrivelser de mente var viktige, dersom de tidligere i intervjuet ikke hadde fått anledning til dette. Atmosfæren som skapes under intervjuene er avgjørende for kvaliteten på dataene man får. Ivaretagelse av informantene under intervjuene var derfor et viktig fokus, og informantene fikk informasjon om undersøkelsen og mulighet til å stille spørsmål, samt en invitasjon til å ta kontakt med meg i etterkant dersom det skulle oppstå spørsmål. Alle informantene ble spurt om hvordan de opplevde intervjuet og ga positive tilbakemeldinger på dette. (Brinkmann og Kvale 2009)

---

³ Et delvis strukturert - eller semistrukturert intervju er et intervju som ikke er helt åpent eller helt lukket. Utgangspunktet for et slikt intervju er gjerne en intervjuguide som inneholder temaer eller spørsmål som er laget i forkant, og som har til hensikt å hjelpe forskeren med å holde riktig fokus under intervjuet. (Brinkmann og Kvale 2009)

2.4.4 Om å forske på eget felt

Siden jeg selv jobber i det kommunale barnevernet har jeg god kjennskap til hvilke utfordringer, tradisjoner og verdier som finnes i fagfeltet. Min felles tilhørighet med informantene har gitt både fordeler og ulemper for denne undersøkelsen. Det har vært lett for meg å relatere meg til informantene fordi jeg selv har samme bakgrunn og arbeidshverdag. Dette har påvirket hvordan jeg opplevde og tolket intervjuene.

Jeg kjente meg igjen i noen av informantenes erfaringer, da jeg selv har hatt liknende opplevelser. Thagaard hevder at dette er en utfordring for forskeren fordi man lett kan ta ting for gitt uten å utforske selvfølgelighetene informantene kommer med. Dette kan føre til at forskeren ikke får innsikt i enkelte sider ved arbeidet. Det selvsagte kan forbli utforsket. For en utenforstående som ikke kjenner til arbeidet gjennom egen erfaring, kan det være viktig med en utforskning av det som synes selvsagt innenfor den spesielle kulturen. Det kan også være slik at det som synes selvsagt ofte ikke er det. En utfordring for meg i denne undersøkelsen har derfor vært å forsøke å se egen arbeidskultur med andres øyne, slik at jeg kunne stille relevante spørsmål. (Thagaard 2009)

Det har også vært utfordrende å sørge for at jeg hørte det informantene ønsket å formidle og ikke det som nødvendigvis umiddelbart ga meg mening, eller som stemte med min virkelighetsforståelse og mine verdier. Dette er en vesentlig forskjell som er viktig når man har et fenomenologisk utgangspunkt. Utgangpunktet skal være å forsøke å forstå ut fra informantens perspektiv.

Informantene var på forhånd informert om at jeg deler deres arbeidshverdag i det kommunale barnevernet. Det at jeg kjenner til deres verden og kan ”forstå” dem, kan ha vært en faktor i gjøre det enklere for dem å snakke om temaene. De ulike utfordringene som kan knyttes til relasjonen mellom informant og forsker, er bakgrunnen for noe av kritikken mot kvalitativ forskning.

2.4.5 Å arbeide med egen forforståelse

All forståelse bygger på forforståelser. (Wormnæs 1996 og Dalen 2008) En forsker vil alltid ha med seg en forforståelse inn i ethvert prosjekt. Som forsker bør man være bevisst sine egne

forforståelser når man går i gang med et forskningsprosjekt, og spesielt intervjuprosessen. Ved å være disse bevisst har man som forsker mulighet til å lytte åpent til informantene og forsøke å få tak i deres forståelser. For å sette egne forståelser til side og være åpen for nye, kreves det en bevissthet rundt disse. En slik bevissthet er også viktig for å forsøke å fastholde en redelighet i undersøkelsen. Forforståelser vil også være et viktig tema i fortolkningsprosessen. (Dalen 2008)

2.4.6 Transkribering

Da intervjuene var gjennomført ønsket jeg personlig å transkribere disse. Dette fordi det er en del av den metoden og den tenkningen jeg støtter meg til. Dette ble av ulike grunner ikke mulig å få til. Det er ulemper ved selv ikke å transkribere materialet og dette må sees på som en troverdighetstrussel mot undersøkelsen. En stor del av fortolkningen og fordypningen i materialet skjer i denne prosessen. Jeg var derfor nødt til å bruke mer tid på å lese i gjennom transkripsjonene i etterkant, da disse danner utgangspunktet for analysen.

I tillegg gjøres det mange valg i transkriberingsprosessen, og detaljer kan derfor gå tapt fordi forskeren selv ikke gjør dette arbeidet. Om emosjonelle uttrykk inkluderes eller ikke, er et eksempel på et slikt valg som er med på å påvirke den videre fortolkningen av materialet. Dårlig kvalitet på lydbånd er også en trussel mot nøyaktigheten. Jeg som forsker vil ved slike tilfeller i større grad ha mulighet til å finne ut av hva informantene egentlig sa, da jeg i tillegg kan benytte meg av hukommelsen.

2.5 Dataanalyse

Thagaard hevder at fortolkning er en gjennomgående aktivitet under hele forskningsprosessen. Hun hevder at forståelsen av data utvikles hele tiden. Hun sier at tolkning og analyse er to sider av samme sak fordi man ikke kan beskrive og kategorisere uten å fortolke. Dette støtter jeg meg til, og jeg mener dette er en viktig bevissthet å ha med seg i prosessen. Man kan si at forskeren påvirker forskningen under hele prosessen med sine fortolkninger. (Thagaard 2009)

Hvilken analysemetode man bør velge avhenger av hva det er som undersøkes. Det er innholdet og formålet med undersøkelsen som bør styre metoden. Analyseprosessen slik jeg ser den, begynner under intervjuet og ferdigstilles under skrivingen av oppgaven. Den er med andre ord en kontinuerlig prosess som startes når historiene blir fortalt av informantene. Å analysere er i følge Brinkmann og Kvale å dele opp materialet i mindre deler. En utfordring er likevel å holde fatt i helheten i denne prosessen. (Brinkmann og Kvale 2009)

I min dataanalyse har jeg tatt utgangspunkt i Kirsti Malteruds tilnærming inspirert av Amando Giorgi. Tilnærmingen bygger på dekontekstualisering og rekontekstualisering av dataene. Dette betyr i praksis at man løfter ut noen elementer av materialet og ser nærmere på disse sammen med andre elementer som forteller noe om det samme. Deretter tar man for seg de ulike elementene og sjekker at disse stemmer overens med den sammenhengen de ble hentet ut fra. Dette er avgjørende for resultatenes troverdighet. Analysen har blitt gjennomført i fire trinn som en systematisk tekstkondensering. De ulike trinnene vil bli beskrevet under med den hensikt å synliggjøre de valg som har blitt gjort og hvordan jeg har kommet fram til de resultater jeg presenterer nærmere i kapittel 4. (Malterud 2008)

Trinn 1 – Helhetsinntrykk

Før jeg gikk inn i analysefasen var jeg opptatt av at denne fasen skulle gjennomføres med systematikk og struktur. Jeg forsøkte å være bevisst min egen forforståelse, og legge den til side. Jeg ønsket å se materialet med ”nye øyne”. Jeg startet med å lytte til lydopptakene flere ganger for å bli kjent med informantenes beskrivelser av sine erfaringer. Jeg leste også gjennom intervjuene i sin helhet flere ganger. (Malterud 2008)

Deretter gjennomgikk jeg hvert enkelt intervju. I etterkant reflekterte jeg over de temaer jeg ble opptatt av, og som syntes å stikke seg ut. Jeg festet meg ved det jeg synes var interessant og i øynefallende. Jeg stilte meg spørsmål som: Hva er det informantene forsøker å si? Jeg ble opptatt av mange temaer som senere ble knyttet sammen innenfor større temaer. Temaene jeg ble opptatt av fikk tildelt midlertidige navn. (Malterud 2008)

I denne delen av prosessen ble det åpenbart for meg på hvilken måte egen forforståelse var styrende. De temaer som omhandlet hvordan dagens fylkesnemndssystem fungerer med tilhørende kritikk fra informantene, ble valgt bort her. Jeg har et stort engasjement rundt disse temaene, men ut fra oppgavens forskningsspørsmål ble disse temaene vurdert på siden. Det

utviklet seg etter hvert en rød tråd gjennom temaene, som til slutt omhandlet fenomener knyttet til barnevernarbeiderne, og deres forhold til ulike fenomener. (Malterud 2008)

Trinn 2 – Meningsbærende enheter

Jeg gikk deretter gjennom intervjuene for å forsøke å skille ut det som var relevant for temaene. Dette er dekontekstualisering. Jeg hadde hele tiden forskningsspørsmålene i bakhodet. Dette gjorde jeg ved å utheve sitater i teksten. De meningsbærende enhetene ble deretter systematisert og fargekodet. Dette betyr at sitater knyttet til de ulike temaene fikk hver sin farge. På denne måten ble alle sitatene som hadde noe til felles samlet. (Malterud 2008)

Trinn 3 – Kondensering – fra kode til mening

Kodegruppene ble gjennomgått og jeg forsøkte å få et bilde av nyansene i materialet. Alle temaene ble gjort tydeligere og noen ble slått sammen i større temaer. Andre temaer falt bort fordi jeg ikke anså at det var mange nok sitater i gruppen. Malterud anbefaler at hver gruppe kondenseres og fortettes ved å utvikle et kunstig sitat, et artefakt. Dette gjøres ved at sitatenes innhold omsettes til en generell form. Dette innebærer at vi gjenforteller og sammenfatter sitatene innenfor hver gruppe, med bruk av informantenes egne ord. Det ble laget et eget notat for hver av gruppene. På denne måten ble innholdet i hvert tema komprimert. (Malterud 2008)

Trinn 4 – Sammenfatning – fra kondensering til beskrivelser

Jeg tok nå fatt på rekontekstualiseringen av materialet. Jeg fant igjen fram intervjuene og så på de beskrivelser jeg hadde kommet fram til i forhold til opprinnelsesteksten. Jeg ønsket å sikre at mine resultater var gyldige i den sammenhengen de var hentet ut fra. Dette er viktig for å være lojal overfor informantene og deres utsagn og meninger. Temaene fikk i denne fasen sine endelige navn og sitatene ble igjen hentet fram for å erstatte de kunstige sitatene i selve presentasjonen av funnene. Jeg valgte å fjerne fyllord og omskrive sitatene til bokmål. Ved å fjerne noe av sitatenes muntlige form fremstår de som mer tydelige. (Malterud 2008)

Når det gjelder den valgte analysetilnærmingen i denne undersøkelsen, er det spesielt viktig å fokusere på rekontekstualiseringen av de elementene man har plukket ut av materialet. Dette er en måte å sikre at de resultatene man presenterer ikke er tatt ut av sin sammenheng og derfor gis en helt annen betydning. Når man videreutvikler temaer og arbeider med

kategoriene må man parallelt hele tiden ha et blikk på helheten i hvert enkelt intervju. (Malterud 2008)

2.6 Forskningsetiske overveielser og tillatelser

Jeg valgte å undersøke barnevernarbeideres erfaringer i min undersøkelse. Dette krevde ikke at jeg måtte søke om spesielle tillatelser for å gå i gang med arbeidet, annet enn en godkjenning fra NSD for oppbevaring av personopplysninger. Denne godkjenningen er gitt. Selv om jeg undersøker fenomener knyttet til fagpersoner og ikke klienter, er det like fullt mange etiske hensyn å ta. (se vedlegg 5)

Forskerens nærhet og sensitivitet i forholdet til informantene er viktig, fordi intervjuene handler om personlige erfaringer. Relasjonen som utvikles er viktig for det materialet man får. Forskeren må være bevisst hvilke spørsmål som stilles informantene slik at man ikke blir for nærgående, og setter informantene i en posisjon der de føler de må svare på noe de egentlig ikke er komfortable med.

Et annet etisk aspekt ved undersøkelsen er hvordan intervjuene kan prege informantene i etterkant. De temaene jeg inviterte til refleksjon rundt kan gi informantene nye tanker og ideer om eget arbeid. Informantene kan også få ideer de kanskje ikke liker, men som de likevel må forholde seg til i etterkant. Nye forståelser kan oppstå i møtet, og informantene kan komme ut av det med nye dilemmaer som kan være ubehagelige å leve med. Dette er en konsekvens av at man fortolker sammen og skaper ny mening sammen. Informantene ble, før de samtykket til å delta i undersøkelsen, gjort klar over slike mulige konsekvenser.

Informanter skal også til en hver tid ha mulighet til å avbryte sin deltakelse i en undersøkelse. Dette må de ha mulighet til uten at forskeren skal kunne kreve noen forklaring. Dette er et viktig forskningsetisk hensyn. Forskeren må også sørge for å anonymisere all personinformasjon slik at konfidensialitet kan sikres. Forskeren må informere informantene om taushetsplikten og hva denne innebærer. Med andre ord skal informantene gjøres klar over alt hva det innebærer å delta i en slik undersøkelse, og hvilke muligheter de har til å trekke seg. Dette kalles for et informert samtykke. (Thagaard 2009)

Det å gjøre undersøkelser som kan påvirke andre mennesker er et stort ansvar. Dette ansvaret må forvaltes med forsiktighet. Er man usikker på om noe vil kunne gi informantene ubehagelige konsekvenser bør man avstå fra å bruke materialet. Det kreves også nøyaktighet og redelighet i presentasjon av forskningsresultatene for å sikre informantenes integritet. Lojaliteten til informantene er viktig gjennom alle fasene i prosessen.

2.7 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet

Kritikk er et begrep som knyttes nært opp til forskning. Det er gjennom metodekritikk man som forsker blir bevisst på hva som er viktig for at resultatene skal ha vitenskapelig verdi og troverdighet. For å sikre troverdigheten til en kvalitativ undersøkelse er systematikk og selvrefleksjon viktig. Thagaard mener troverdighet eller pålitelighet, handler om grunnlaget for å ha tillit til undersøkelsen. Jeg har forsøkt å møte dette kravet ved å synliggjøre hvert enkelt steg jeg har tatt i forskningsprosessen slik at andre kan vurdere arbeidet. (Thagaard 2009)

For å øke troverdigheten og overførbarheten i undersøkelsen, har jeg drøftet funnene med et utvalg andre som jobber i kommunale barneverntjenester. Jeg har også gjennom hele prosessen drøftet mine tanker og vurderinger inngående med en annen forsker som har hjulpet meg å bli bevisst ulike fallgruver jeg har nærmet meg. Dette har fått meg på rett spor igjen. Jeg tilstreber også i oppgavens funn- og drøftingskapittel å være tydelig på hva som er mine fortolkninger og meninger, og hva som faktisk har blitt uttalt av informantene. Jeg har med dette i tankene valgt å inkludere mange sitater i oppgaven. I tillegg har jeg forsøkt å være transparent i forhold til de teoretiske referanserammer jeg har lagt til grunn og som påvirker meg når jeg fortolker undersøkelsens data. Gjennom hele oppgaven har jeg forsøkt å ha en selvrefleksiv holdning og selv peke på de svakheter undersøkelsen har, og de utfordringer jeg som forsker har møtt på. (Thagaard 2009)

Bekreftbarhet er et begrep som viser til spørsmålet om gyldighet. Forskerens tolkning av undersøkelsens materiale bør være gyldige sett i forhold til den virkeligheten som har blitt studert. Ved å synliggjøre detaljene i hvordan jeg har gått fram i analyseprosessen, samt å være tydelig på hva som er tolkning og hva som er informantenes utsagn, mener jeg at leseren gis anledning til være kritisk til min tolkning av dataene. De tolkningene jeg gjør relateres

også i mange tilfeller til andre fagpersoner som har kommet fram til liknende forståelser.
(Thagaard 2009)

Dataenes overførbarhet knyttes til om de fortolkninger som har blitt gjort eller den kunnskap som har kommet fram, har relevans utenfor undersøkelsens rammer i andre sammenhenger. Denne undersøkelsen har et beskjedent antall informanter, noe som betyr at de historiene og erfaringene som kommer fram forteller noe først og fremst om dem. Dette er ikke en undersøkelse som har hatt til hensikt trekke konklusjoner. Det har vært et viktigere mål å stimulere til nye tanker og ideer som kan danne utgangspunkt for utvikling og bevegelse i fagfeltet. At andre har kommet fram til liknende tanker i sine undersøkelser kan peke på at de forståelser som har blitt til gjennom prosessen kan ha relevans i andre sammenhenger også.
(Thagaard 2009)

3 TEORI

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for ulike teoretiske perspektiver jeg senere vil drøfte mine funn i lys av. Ved utvalg at teori og forskning har jeg hovedsakelig valgt å støtte meg til perspektiver som er forenelige med sosialkonstruksjonismen og systemteori.

3.1 Systemisk forståelse

Det systemiske paradigmet handler om å søke etter helhet som utgangspunkt for forståelse av virkeligheten. Systemtenkning innebærer en forståelse av hvordan ett system fungerer i dynamisk samspill mellom deler av seg selv og andre systemer som det berøres av.

Systemteorien springer ikke ut fra en enkelt retning eller fagfelt. Mange ulike fagfelt har bidratt til denne teorien, og det eksisterer mange variasjoner av den. (Fred og Olsson 2002, Jensen 2007 og Ølgaard 2004)

Systemisk tenkning har fått stor plass innenfor familieterapifeltet. Den har blitt mer vanlig å benytte også innenfor andre deler av sosialt arbeid. Systemisk tenkning har sitt utgangspunkt i systemteori som er et vidt begrep. Noen teoretikere og forskere har gitt spesielt store bidrag til systemteorien. To av disse er biologene Ludwig von Bertalanffy og Gregory Bateson. Sentralt i deres tanker er det at alt fra atomer til universet kan betraktes som et system. Bertalanffy definerer i følge Hårtveit og Jensen et system som: ”Enhver enhet som kan sies å opprettholde seg selv ved et samspill mellom systemets deler (2004:49).” Systemteori benyttes i dag til å forstå individer og familier som systemer, men også andre sosiale miljøer. (Bateson 2005, Fred og Olsson 2002, Jensen 2007 og Ølgaard 2004)

3.1.1 Relasjon

Bateson hevdet at mennesket er en del av en helhet man ikke kan se bort fra. Mennesker kan ikke løsrives fra denne helheten og forstås alene, derfor må det være fokus på spillet mellom de ulike delene i systemet. Systemteorien fokuserer derfor på relasjoner. Per Jensen sier: ” Begrepet relasjon representerer overgangen fra å studere individets egenskaper til å forstå fenomener som et uttrykk for samspill mellom mennesker, og mellom mennesket og den situasjonen mennesket befinner seg i” (Jensen 2009:26). Bateson hevdet at vi må flytte blikket fra individet og forstå mennesker som en del av de relasjonene de inngår i. Bruken av

begrepet relasjon i denne oppgaven omfatter ikke bare forholdet mellom mennesker, men også relasjoner mellom fenomener og mellom erfaringer og hendelser. (Bateson 2005, Hårtveit og Jensen 2004 og Ulleberg 2007)

Heinz von Foerster, fysiker og filosof, hevdet i følge Hoffmann at alle er aktører i et samspill. Det er ikke mulig å stille seg utenfor et system og påvirke dette i en bestemt retning. Dette innebærer innenfor hjelpearbeid, at et system ikke lenger bare omfatter familien, men også fagpersonene og deres kontekst. Vi er alle deltakere og det er derfor ikke mulig å innta en objektiv posisjon. Dette perspektivet kalles for annen ordens kybernetikk og ble lansert av Gregory Bateson. (Hoffmann 1987 og Hårtveit og Jensen 2004)

Systemisk tenkning må sees på som en ramme for sortering av informasjon, ” som knagger å feste ulike inntrykk på” (Egeland og Schjødt 1982:134). Man kan ikke med systemisk tenkning forstå noe alene. Systemisk tenkning trenger også et psykologisk innhold for å være anvendelig i sosialt arbeid. Et psykologisk innhold kan sies å være alt som ikke omhandler struktur. Når vi tolker et menneskes intrapsyriske reaksjoner eller hva en relasjon betyr for mennesket, handler dette om innhold. (Egeland og Schjødt 1982)

Bateson hevdet at samspill må forstås sirkulært. Det er en sammenheng mellom to mennesker i et samspill, men ikke på den måten at det ene er årsaken til det andre. Den vestlige verden har i lang tid vært preget av en lineær årsak - virknings- tenkning. Denne tenkningen forutsetter at en begivenhet er årsak til en annen, og det er denne tenkningen de fleste av oss er tillært. Gregory Bateson introduserte ideen om sirkulær tenkning som baserer seg på at begivenheter er bundet sammen på en sirkulær måte. Det andre kan like gjerne være årsaken til det første som omvendt. En sirkulær tenkemåte kan benyttes på mange måter. Den kan benyttes for å se på hvordan mennesker reagerer på hverandre, men også for eksempel på individets følelser. Vi ser gode sider hos andre mennesker fordi vi liker dem. Samtidig liker vi dem fordi vi ser gode sider ved dem. Lynn Hoffmann understreker viktigheten av en lineær tenkning, spesielt innenfor områder som omhandler sosial kontroll. Hun framhever at begge tenkemåtene er hensiktsmessige for ulike ting. Det er bevisstheten rundt hvilken forståelsesramme som benyttes som er viktig. (Bateson 2005, Hoffmann 1987, Hårtveit og Jensen 1999 og Jensen 2009)

3.1.2 Kontekst

En begivenhet får først en mening når den blir satt inn i en ramme, som i denne sammenheng også kan benevnes som kontekst. Hvilken kontekst vi befinner oss i eller velger, sier noe om hvordan vi forstår fenomenet. Det er konteksten som forteller oss hvordan et budskap eller en atferd kan forstås. Fenomener har i seg selv ingen mening, meningen står i forhold til rammen det settes inn i. Det er derfor viktig å være bevisst det rammevalget man gjør. Bateson beskriver kontekst som den meningsbærende rammen vi forstår noe innenfor. (Bateson 2005, Hårtveit og Jensen 1999 og Ulleberg 2007)

3.1.3 Punktuering

I møter med andre vil det foregå en informasjonsutveksling gjennom samtale og samhandling. Her vil vi alltid stoppe opp ved visse punkter og vektlegge deler av innholdet. Vi velger ut hva vi vektlegger, og utdyper det vi vil vite mer om. Når vi punktuerer forstår vi noe som opphavet til noe annet. Hvordan vi punktuerer er avhengig av kontekstforståelsen vår. Vi må punktuerer for å skape en forståelse av en relasjon. (Hårtveit og Jensen 1999 og Jensen 2009)

3.2 *Narrativ forståelse*

Narrativ forståelse er forankret i en sosialkonstruksjonistisk tankegang. Michael White, en australsk sosialarbeider og familieterapeut, har gitt et viktig bidrag til utviklingen av dette perspektivet. Begrepet *narrativ* stammer fra latin og betyr ”å fortelle”. Begrepet viser også til en relasjon, der en forteller en historie til en annen. Lytteren må også ses på som en viktig del av narrativet da det er den som bestemmer hvordan noe skal forstås eller tolkes.

Begrepene historie og fortelling henger nært sammen. En historie kan være utgangspunkt for mange unike fortellinger. En narrativ forståelse kan sies å bygge på at mennesker søker å skape mening i sine liv. For at vi skal få til dette må vi uttrykke oss. Dette forutsetter at våre erfaringer knyttes sammen til historier. Historiene bidrar til struktur, helhet, sammenheng og mening. Man kan si at historien om oss selv og våre liv rammer inn erfaringene våre, de knytter sammen fortid, nåtid og fremtid. (Haaland 2005 og Lundby 2008)

Det å fortelle historier er en grunnleggende menneskelig aktivitet. Det som er felles for våre fortellinger er at de bidrar til å fortolke tilværelsen, skape sammenheng og mening. Vi

opplever og erfarer livene våre gjennom de historiene vi forteller. Begrepet historie må ses på som en metafor i denne sammenheng. Vi stilles hele tiden overfor et mangfold av inntrykk og vi gjør utvelgelses. Dette er punkttering. Vi velger ut fra de allerede eksisterende historiene om oss, og tilpasser nye erfaringer. Dette gjør at nye erfaringer smelter sammen med historien om oss. Ikke alle våre historier blir en del av denne dominerende historien. (Haaland 2005 og Lundby 2008)

3.3 Identitet og selvforståelse

Sosiologen Olav Garsjø hevder at vi utvikler vår individualitet i samspill med andre. Vi lærer å skille egne følelser, opplevelser og behov fra andres. Det er gjennom dette vi legger grunnlaget for vår *identitet*. Dette er også en forutsetning for at vi skal kunne sette sammen indre og ytre erfaringer og opplevelser. Identiteten vår er dynamisk, den påvirkes av alt vi opplever i livet. Gjennom våre erfaringer gjenskapes den uten at vi er denne prosessen bevisst. Etter hvert utvikler vi en personlighet og en bevissthet om et selvstendig jeg som har en indre sammenheng og kontinuitet. Identitet er alt som kan knyttes til spørsmålet: Hvem er jeg? (Garsjø 2001)

Sosiologien deler begrepet identitet i to, sosial- og personlig identitet. Sosial identitet defineres som menneskets viten om at det tilhører visse sosiale grupper, og den emosjonelle og verdimeslige betydningen dette medlemskapet har. Eksempler på sosial identitet kan være barnevernarbeider, mamma, student osv. Den sosiale identiteten kjennetegnes ved at den omhandler likhet mellom individer. Den personlige identiteten handler derimot om å skille individer fra hverandre. Den personlige identiteten utvikles gjennom at vi ser på oss selv som unike individer med unike relasjoner til omgivelsene. (Garsjø 2001 og Giddens 2003)

Mennesker er opptatt av å søke bekreftelser fra andre. Gjennom disse former vi vår identitet. Det er gjennom sosialisering vi lærer å ønske oss og skape bestemte identiteter. Disse har ofte moralske begrunnelser. Mennesker står alltid i relasjon til noe eller noen, og derfor er vi avhengige av anerkjennelse for å opprettholde vår identitet. Dersom vi over tid ikke får anerkjennelse kan det oppstå en identitetskrise. (Garsjø 2001)

Garsjø viser til Georg Herbert Mead som lanserte en teori om speiling. Han mente vår selvforståelse dannes gjennom *sosial speiling*. Dette betyr at vi observerer andres reaksjon på oss selv. Denne samspillteorien springer ut fra symbolsk interaksjonisme⁴. Cooley lanserte en annen forståelse som ble kalt *speilbildeselve*. Dette var en tanke om at andre mennesker utgjør et speil som individet ser seg selv gjennom. På denne måten får vi en oppfatning av oss selv. Dette viser til et samspill mellom hvordan andre ser og vurderer oss, og hvordan vi selv ser og vurderer oss. På samme måte bruker andre oss som et speil slik at det foregår en gjensidig påvirkning av hverandres selvforståelser. Mead foreslo gjennom sin teori at andres forventninger og handlinger påvirker vår selvforståelse, bevissthet og prestasjoner. Dette finner sted gjennom samhandling. (Garsjø 2001)

Vår selvforståelse er knyttet nært sammen med vår selvtilit. Våre erfaringer med å lykkes og mislykkes påvirker selvtiliten. Hvordan andre bedømmer oss er viktig for selvtiliten vår. Når et menneske skaper et bilde av en positiv identitet, skapes det også et bilde av en negativ identitet. (Garsjø 2001)

Når man ønsker å forstå ulike roller og samspillet dem i mellom, er det nyttig å se på begrepet *norm*. Normer oppstår når forventninger gjentas i bestemte kontekster over tid. Normer kan sies å være uformelle, uskrevne seder og skikker og de kan knyttes nært opp mot regler og moral. Disse implisitte reglene virker inn på de handlingene vi gjør. De sier noe om hva vi skal, bør eller må gjøre i visse situasjoner. Normene regulerer hele samfunnslivet og det er derfor viktig å ha kjennskap til dem. Normer regulerer først og fremst våre handlinger, men de kan også omfatte det kognitive og emosjonelle. (Garsjø 2001)

Begrepet norm, lar seg ikke løsrive fra begrepet verdi. ”Verdier uttrykker allmenne standarder for å vurdere egne og andres handlinger” (Garsjø 2001:174). Verdiene våre forteller oss hva som er målet, mens normene viser oss hva vi skal gjøre. Begrepet verdi brukes i stor utstrekning og representerer alt det mennesket finner verdifullt. Generelle verdier kan forstås som et mål og ideal for handling. Verdier finnes på ulike nivåer. Dette hierarkiet påvirkes av de erfaringer man gjør seg i livet, ut fra kultur, livssyn og politisk overbevisning. Det kan være nyttig å skille mellom åpne og skjulte verdier. De åpne verdiene er de vi alle er enige om er gode mål og idealer. De skjulte verdiene består av prinsipper, holdninger og motiver vi i

---

⁴ Symbolsk interaksjonisme tar for seg hvordan menneskets bevissthet og selvoppfatning blir til og utvikles. (Garsjø 2001)

varierende grad er bevisst. Disse verdiene som ligger under overflaten kan sies å styre oss like sterkt som de åpne. (Garsjø 2001)

Innenfor en narrativ forståelse er identitet noe som skapes gjennom de historiene vi forteller, men også det andre forteller om oss. Den som forteller innehar en makt som ligger i det å kunne ta kontroll over konstruksjoner av seg selv og sin historie. Når det gjelder identitetsutvikling er de historiene andre også forteller av stor betydning for dette. Historiene våre blir til i samspill med andre, og andre mennesker er derfor sentrale i fortolkningen av våre opplevelser. Sammen bygger vi en grunnpilar som blir viktig for vår identitet. Gjennom språket reflekterer vi over den emosjonelle betydningen hendelser har for oss. Andre påvirker oss ved at de setter ord på hvordan noe kan forstås og oppleves følelsesmessig. Slik er vår identitet i stadig utvikling med omgivelsene våre. Man kan si at identitet er den dominerende fortellingen om oss selv, og den utfordres stadig i møtet med nye fortellinger. (Haaland 2005)

Vår identitet endres som tidligere nevnt til stadighet i samspill med omgivelsene. Noen ganger gjør vi oss nye erfaringer som vil sette spørsmålstegn ved hele vår identitet. Hvis nye erfaringer kolliderer med historien om oss selv, kan endringer i vår identitet oppstå, avhengig av hvordan vi punktuerer. Vår identitet kan være i fare. For å holde på den dominerende historien må vi legge bak oss eller glemme alle hendelser som ikke passer inn i denne rådende historien. (Haaland 2005 og Lundby 2008)

Psykiateren Tom Andersen hevder at én person i virkeligheten er mange personer. Man blir én person i en kontekst og en annen person i en annen kontekst. Alle disse personene stammer derimot fra én og samme person som har en rekke grunnleggende karakteristikk som gjør den til nettopp denne personen. (Andersen 2009) Vi skaper aldri en historie som forteller hele sannheten om oss selv. Historiene om oss selv er ofte fylt med tvetydighet og motsigelser. (Haaland 2005 og Lundby 2008)

3.4 Kroppen min - en del av meg

”Kroppen er vår tilgang til verden”, sier den franske psykologen og filosofen Merleau- Ponty i følge Hanssen og Røkenes (2006:104). Kroppen vår er erkjennelsestsubjektet og handlingssubjektet. Vi kan fjerne oss fra tingene, men ikke fra vår egen levde kropp.

Merleau- Ponty var opptatt av å ikke skille mellom kropp og sinn. Han så mennesket som en helhet. Filosofen René Descartes var på sin side opptatt av å dele opp mennesket i sjelen eller bevisstheten, og kroppen. Descartes mente at de to delene påvirket hverandre men likevel var helt forskjellige. Forskningen de senere år har likevel tatt avstand fra Descartes tenkning. De fleste fastholder i dag at kroppen er en grunnreferanse for sinnet. Hjerne og kropp blir sett på som en integrert helhetlig organisme som samhandler med miljøet. Nevropsykologen Antonio R. Damasio kom i sine studier frem til at våre følelser og kroppsopplevelser ikke er en forstyrrelse for fornuften som bør holdes unna tankeprosesser og beslutningsprosesser. (Hanssen og Røkenes 2006)

Damasio mente at fornuften vår er avhengig av emosjoner og følelser som en indre rettesnor for å kunne fungere. Han sier: ”Fornuften baserer sin opplevelse av omverdenen på en kontinuerlig kartlegging av hva som skjer i kroppen”(Hanssen og Røkenes 2006:105). Han mener det kan få store konsekvenser dersom ikke følelsene våre hjelper oss til å ta beslutninger. (Hanssen og Røkenes 2006)

Emosjoner beskrives som observerbare, ofte ubevisste kroppslige endringer, mens følelser ofte er bevisste opplevelser av emosjonen (Hanssen og Røkenes 2006:106). Emosjoner går derfor forut for følelser. Emosjoner er umiddelbare og gir seg uttrykk i kroppen. De kan ofte observeres av andre. I tillegg til personlige livserfaringer rommer kroppen vår nedarvede biologiske erfaringer. Det å ha kontakt med egne følelser anses for å være viktig i sosialt arbeid, en nødvendighet for å kunne være ekte i kontakten med andre. (Hanssen og Røkenes 2006)

3.4.1 Somatiske markører

”En somatisk markør er en kroppslig reaksjon som melder fra om forutsette resultater av bestemte scenarier” (Hanssen og Røkenes 2006:108). Slike reaksjoner oppstår som følge av emosjonell læring. Nevropsykologisk forskning hevder at det å legge vekt på somatiske markører, intuisjon eller magefølelse, er viktig for å kunne ta fornuftige beslutninger og være handlingskompetent. (Hanssen og Røkenes 2006)

3.5 Personlige utfordringer i barnevernsarbeid

3.5.1 Forforståelse

I et menneskes forforståelse inngår det ulike komponenter. Tre av disse er språk og begreper, trosoppfatninger samt forestillinger og personlige erfaringer. Vi ser verden gjennom de begreper språket vårt stiller til rådighet. Ulike språk gir ulike mennesker forskjellige begreper å rå over. Begrepene gjør det mulig å se noe som noe. Trosoppfatninger viser til det mennesket holder for sant om verden, det man mener er tilfellet. Vi har slike oppfatninger om ulike ting som naturen, samfunnet og hverandre. Disse oppfatningene er med på å bestemme hva vi tar for gitt. Personlige erfaringer referer til de ulike erfaringene vi har i livet, gjennom oppvekst i ulike miljøer. Mennesker tolker verden i lys av de erfaringer de selv har gjort seg. (Gilje og Grimen 1993)

3.5.2 Egen historie og emosjonelle utfordringer

Marianne Mohr sier i artikkelen, *Tverrfaglig samarbeid i omsorgssviktsaker*, at ulike ting påvirker våre oppfatninger av andre. Egen historie og personlige forsvarsmekanismer vil særlig påvirke dette. Vår egen historie kan bidra til innlevelse og forståelse av andre i arbeidet, men det kan noen ganger være vanskelig å skille mellom de følelsene som står i forhold til eget liv og de følelsene andre vekker i oss. Slike overføringer kan sies å være, ”forventninger eller tanker mennesker møter hverandre med, som overføres fra tidligere relasjonserfaringer” (Mohr 2001:215). Dette omfatter erfaringer fra både barne- og voksenliv. (Mohr 2001)

Psykoanalytiker G. Thorbjørnsrud lanserte i følge Mohr begrepene *reseptiv* og *observerende*. Reseptiv sikter til den holdningen hos et menneske som gjør at man kan leve seg inn i en annens følelsesverden. Observerende sikter til den holdningen som ivaretar vurdering, betraktning, organisering og sammenlikning. Dette gjør det mulig for barnevernarbeidere å få overblikk og distanse, slik at sakene kan sees fra flere sider og tenkingen blir helhetlig. Barnevernarbeidere kan derfor se saker både fra barns og foreldres ståsted. (Mohr 2001)

Thorbjørnsrud gjør også rede for det han kaller *overføring* og *motoverføring*. Disse fenomenene knytter han til terapeutiske situasjoner, men de kan også sies å være gjeldene

innenfor barnevernsarbeid. Overføringer er følelser terapeuten overfører til klienten og motoverføring er de følelser klienten vekker i terapeuten. Denne tenkemåten skal tilføre terapien noe ved at man ved å være dette bevisst, lettere kan skille på hva som hører terapeuten til og hva som hører klienten til. (Mohr 2001)

3.6 Relevant forskning og litteratur

Det finnes lite forskning som knytter seg direkte til mitt tema. Barne- likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakken pekte i 2010 på behovet for å forske på samhandlingen mellom barnevern og fylkesnemnd, og midler er avsatt til å se nærmere på dette. (Barnevernet under lupen 2010)

Jeg har på bakgrunn av overnevnte valgt å se utover eget tema, på annen forskning og litteratur som knytter seg til arbeid med omsorgssviktsaker med fokus rettet mot barnevernarbeidere, og barnevernets fortellinger om egen praksis. Jeg vil under vise til et utvalg av dette jeg vurderer som relevant for oppgaven, samt vise til noe av denne kunnskapen litt grundigere.

Jeg vil først vise til Cecilie Omres hovedfagsoppgave, *Den store styrkeprøven – Barnevernarbeiderens møte med fylkesnemnda* (1998). Denne oppgaven er tuftet på barnevernarbeideres erfaringer med fylkesnemnda. Dette er en kvalitativ undersøkelse som bygger på to barnevernsaker hun har fulgt i fylkesnemnda. Hun har foretatt to intervjuer av to barnevernarbeidere i tillegg til intervjuer av tre jurister.

Omre peker på at møtet med fylkesnemnda er en stor sosial og faglig utfordring for barnevernarbeidere. Hun kommer fram til at mangel på rollemodeller og en uklar identitet kan ha betydning for barnevernarbeideres opplevelser. Hun hevder arbeidet knyttet til fylkesnemndssaker krever spisskompetanse og god muntlig fremstillingsevne. Omre fokuserer på at det innenfor barnevernfeltet i dag er lite fokus på dette. Barnevernarbeidere får i liten grad mulighet til å tilegne seg nødvendige ferdigheter og kompetanse, gjennom utdanningsprogram og praksis. Omre hevder også at fylkesnemndssaker er spesielt krevende for barnevernarbeidere. Hun ser dette i sammenheng med mange og uavklarte forventninger knyttet til oppgaven og til seg selv. Hun peker på at dette byr på ulike dilemmaer for dem.

Kari Killén har bidratt stort til forskningsfeltet innenfor barnevern. Med bidrag som, *Omsorgssvikt og barnemishandling: En kasusstudie og etterundersøkelse av barn i omsorgssviktsituasjoner* (1988), *Familier og barnevernsarbeidere i omsorgssviktsituasjoner - analyse og prediksjoner* (1994) og *Saksbehandlers perspektiv på foreldre og barn i omsorgssviktsituasjoner* (1996), har hun ført temaet omsorgssvikt, med fokus først og fremst på barna, men også fagpersonene, fram i lyset.

Killén har fokusert på viktigheten av erkjennelse av at omsorgssvikt og barnemishandling berører barnevernarbeidere personlig og faglig. Hun mener det er smertefullt å ta barns lidelse innover seg, noe som kan føre til spørsmål rundt villigheten til å "se" barna og ta ansvaret. Killéns undersøkelser viser at slike temaer berører barnevernarbeidere følelsesmessig. Hun mener det er nødvendig å bearbeide egne reaksjoner og følelser for å utvikle en dypere forståelse. Sterke motsetningsfylte følelser kan vekkes i barnevernarbeidere og føre til at de lukker øynene i stedet for å se omsorgssvikten. Hun hevder også at det er naturlig for mennesker å forsøke å unngå slik smerte. (Killén 2009)

Killén mener barnevernarbeideres følelsesmessige berøring i omsorgssviktsaker må knyttes til egne historier og livserfaringer. Hun mener personlige erfaringer og følelser aktiveres i arbeid med slike saker. (Killén 2009)

Som en forlengelse av dette vil jeg også vise til Per Jensens doktorgradsavhandling, *The narratives which connect... A qualitative research approach to the narratives which connect therapists' personal and private lives to their family therapy practices*, fra 2008. Jensen tar for seg temaet sammenhenger mellom terapeuters egne liv og erfaringer, og praksis. Grunnlaget for studien er intervjuer med terapeuter. Studien viser at både familierapipraksis og terapeuters personlige liv, gjensidig påvirker hverandre. Jensen framhever betydningen av at fokus på hvordan våre private liv influerer praksis, blir en del av utdanningsprogrammene i fremtiden.

I Inger Helen Erstads doktoravhandling fra 2005, *Erfaringskunnskap og fortellinger i barnevernet*, er temaet hvordan personlig og erfaringsbasert kunnskap kan løftes frem. Til grunn for avhandlingen ligger et samarbeidsprosjekt. Sammen med ulike sosialarbeidere har Erstad formet et kunnskapsverksted som arena for refleksjon og fortellinger fra praksis. Erstad skiller erfaringsbasert kunnskap fra teoretisk kunnskap. Hun kaller den erfaringsbaserte

kunnskapen for muntlig og personlig. Erstad peker på at barnevernets praksiskunnskap ofte fokuseres på og er gjenstand for kritisk refleksjon. Den erfaringsbaserte kunnskapen blir derimot glemt, og Erstad forsøker i denne studien å gi dette begrepet et innhold. Temaer som barnevernarbeideres sensitivitet og arbeidsstrategier fokuseres på og de mange dilemmaene knyttet til dette belyses. Av spesiell interesse for denne oppgaven er Erstads forståelser knyttet til forholdet mellom den profesjonelle rollen og personlig involvering, følelsesmessig berøring og bruk av intuisjon i arbeidet. Sosialarbeidernes følelser i arbeidet kommer fram gjennom de ulike fortellingene.

John Lundstøl omtaler i boken, *I dannelsens tegn - Profesjonell selvforståelse i arbeid med mennesker* (2002), det store ansvaret man har for medmennesker i barnevernsaker, som en medmenneskelig forpliktelse. Han mener språket innenfor forvaltningen bidrar til å dekke til dette. Ord som bruker, klient og saksbehandler tjener den funksjon å objektifisere arbeidet. Mennesket blir til en sak og fagpersonen blir en forlenget arm av kommunen, fratatt sine menneskelige egenskaper. Han mener en slik objektifiserende holdning kompliserer arbeidet ytterligere og at det handlende subjekt blir oversett.

Som nevnt over velger jeg også å gjengi noe kunnskap om temaet litt grundigere i dette avsnittet. Jeg tar utgangspunkt i teoriene til Marianne Mohr når jeg skal gjøre dette. Mohr hevder at de avgjørelser som tas i barnevernet kan få alvorlige konsekvenser for familier. Sakene er ofte faglig og personlig utfordrende. Hun mener det er viktig at aktørene i feltet er bevisst hva som påvirker dem i de vurderinger de gjør og beslutninger de tar. Hun påpeker også at det innenfor barnevernfeltet er liten tradisjon for å utdanne mennesker til å "bli kjent" med seg selv som redskap i arbeidet. Hun mener det er spesielt viktig at mennesker som jobber med omsorgssviktsaker får mulighet til dette. Mohr peker på viktigheten av at nettopp disse menneskene får anledning til å ta egne følelser i betraktning og hjelp til å håndtere disse, samt bruke de konstruktivt i arbeidet. (Mohr 2001)

Mohr er opptatt av de "usynlige kreftene" som påvirker oss i arbeidet vårt. Hun mener disse kreftene påvirker oss mer enn vi aner. I arbeid med omsorgssviktsaker vil de vurderinger som gjøres og de beslutninger som tas, være smertefulle for alle parter, inkludert fagpersonen. Fagpersonen vil relatere arbeidet til egne vanskelige opplevelser og traumer. Dette kan igjen skape følelsesmessige belastninger og dilemmaer fagpersonen selv ikke er klar over i

prosessen. Mohr beskriver en sirkularitet gjennom at smertefulle følelser transporteres mellom alle som er del av systemet. (Mohr 2001)

Denne berøringen av saker kan føre til praktisk- og følelsesmessig kaos for fagpersonen, en situasjon som kan være vanskelig å håndtere. En slik personlig berøring påvirker fagpersonens eget liv, i tillegg til å gjøre det personlige møtet følelsesmessig sterkt og til tider opprivende. Mohr påstår at ingen kan arbeide med slike saker uten å forsvare seg mot et slikt kaos. Dette gjøres gjerne ved at barnevernarbeidere forsøker å skape en følelsesmessig distanse som er nødvendig og hensiktsmessig. Det kan være utfordringer knyttet til dette. Barnevernarbeidere må finne en balanse mellom å være tilstede og la seg påvirke, uten å bli personlig styrt av dette. Det kan trekkes en parallell til at det i barnevernarbeid er nødvendig å innta både en rasjonell- og en empatisk holdning. (Mohr 2001)

I fylkesnemndssaker vil eksistensielle forhold knyttet til å være menneske komme til syne. Dette gjør seg gjeldende for alle parter. Er man en god nok far? Er man en god nok barnevernarbeider, eller faller vurderingene i gjennom? Denne vurderende siden som mennesker får i slike situasjoner bærer ofte preg av anklager og aggresjon. Dette er en måte å ivareta egen selvfølelse på. (Mohr 2001)

4 PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING

I dette kapittelet vil jeg presentere tre overordnede temaer jeg synes peker seg ut som sentrale i mitt intervjumateriale. Jeg vil presentere ett og ett tema, med undertemaer, knyttet sammen med funn, og drøfte disse fortløpende i forhold til oppgavens forskningsspørsmål, teori og empiri. Et av forskningsspørsmålene tar sikte på å få frem informantenes fortellinger om sine erfaringer med fylkesnemnda. Et annet forskningsspørsmål relaterer seg til hvordan de beskrevne erfaringene kan påvirke deres identitet og selvforståelse. Et tredje forskningsspørsmål handler om å se på hvordan erfaringene kan påvirke dem i deres videre arbeid. Informantene hadde få tanker om dette selv, og jeg forsøker derfor å besvare spørsmålet ved å trekke noen mulige paralleller til praksis. Forskningsspørsmålene vil gjennomgående være et tema i dette kapittelet, selv om de ikke hentes fram igjen før i oppgavens avslutning. Jeg vil hovedsaklig vise til teori og empiri som allerede er presentert i oppgavens teorikapittel, men også introdusere noen nye perspektiver.

De fire informantene bød på mange historier knyttet til deres erfaringer med fylkesnemnda under intervjuene. De hadde alle med seg ulike erfaringer de betegnet som både gode og dårlige, og som ser ut til å forme de tanker og meninger de har om temaet. Narrativ teori viser til at det er viktig for mennesker å skape mening i sine liv, også det profesjonelle. Mennesker setter sine opplevelser inn ulike kontekster der de knyttes sammen med tidligere erfaringer i forsøk på å skape mening og sammenheng. Jeg som lytter under intervjuene, hadde stor påvirkning på de historiene som ble fortalt. Jeg fortolket informantenes fortellinger i øyeblikket ut fra min egen forforståelse, og åpnet med dette rommet for noen fortellinger, mens andre ble valgt bort. Mine punktueringer var også påvirket av mine forskningsspørsmål, som var ment å være en rettesnor for samtalen. (Haaland 2005 og Lundby 2008)

Informantenes historier vokste fram i samspillet mellom oss i intervjurommet. Gjennom gjensidig påvirkning og punktuering av hverandres språk oppstod en sirkularitet som resulterte i at kunnskap ble til i mellom oss. Samskaping er et godt ord for å forklare denne formen for vitenskapelig arbeid. Relasjonen mellom oss var virksom og gjorde at det kun var akkurat vi som kunne skape de historiene sammen. (Bateson 2005, Hoffmann 1987, Hårtveit og Jensen 1999 og Jensen 2009)

Konteksten for historiene informantene fortalte er hovedsaklig Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. Ut fra kommunikasjonsteori slik Bateson beskriver den kan denne arenaen med alle dens parter forstås som et system. Dette kan være en god ramme når jeg skal forsøke å forstå informantenes erfaringer. Rammen utvides til å inkludere alle partene som er tilstede i nemnda, i stedet for å se informantene og deres erfaringer kun i lys av dem selv og personlige egenskaper. (Bateson 2005, Hårtveit og Jensen 2004, Ulleberg 2007 og Ølgaard 2004)

4.1 Forventninger til egen prestasjon i alvorets time

Overskriften til dette avsnittet viser til tanker informantene har knyttet til arbeidet de selv gjør under fylkesnemndsbehandlinger. Overskriften belyser et av forskningsspørsmålene indirekte, fordi opplevelsen av egne prestasjoner i yrkessammenheng henger sammen med identitet og selvfølelse. Jeg vil i dette avsnittet ta for meg informantenes fortellinger om deres forventninger til seg selv i rollen, følelsen av å bære et stort ansvar og behovet for anerkjennelse.

4.1.1 Rollens ulike aspekter

Alle informantene ga uttrykk for at det er mange elementer de må fokusere på gjennom en fylkesnemndsprosess. Når en fase av arbeidet er over kommer en ny som er like krevende. I forkant av en behandling forteller informantene at det er en intensiv periode med mye forberedelser. De har mye fokus på hva de skal legge frem i partsforklaringen. Etter denne, flyttes fokuset over på vitnene, og på å hjelpe advokaten å få frem informasjonen de mener er viktig for saken.

Samtlige informanter ga uttrykk for en klar forståelse av egen rolle og egne arbeidsoppgaver under fylkesnemndsbehandlinger. Informantenes beskrivelser av dette er forholdsviss samsvarende. En av informantene sier når hun snakker om hva som kreves av henne:

Det barnevernfaglige perspektivet må jo være der. Du må vite hva du snakker om som ansatt i barneverntjenesten. Du må kunne beskrive barnet, kunne si noe om konsekvensene dersom et barn lever i en sånn eller sånn type situasjon. Du må kunne samhandle med de som står rundt, familien. Du må vise at du kan stå i en situasjon og at du kan gjengi den. Og så handler det om at du muntlig skal kunne presentere den totale situasjon slik som barneverntjenesten opplever den. Også det med å ha respekt

for foreldrene, og ha evnen til å sørge for at det ikke blir en personlig sak. Du må kunne distansere deg, men samtidig være et medmenneske.

Når informanten sier, ” det barnevernfaglige perspektivet må jo være der”, mener jeg hun viser til fagkompetanse. Dette kan forstås som fagpersoners evne til å forstå og forholde seg til de krav som møter dem i yrkessammenheng. (Hanssen og Røkenes 2002) En slik kompetanse blir ervervet gjennom utdanning og praksis. Hva informantene ser som sin oppgave i fylkesnemnda må sees i sammenheng med deres selvforståelse. Jeg har valgt å ikke skille mellom identitet og yrkesidentitet i denne oppgaven. Jeg mener vårt profesjonelle jeg og vårt private jeg er flettet sammen, og at fenomenet derfor kan benevnes kun som identitet. Likevel kan det være greit å presisere at identitet sett i forhold til yrket, må kobles spesielt opp mot oppfatninger om egen kompetanse og hvilke kunnskaper, verdier og holdninger gruppen representerer. (Røysum 2003)

Jeg mener informantens utsagn beskriver en kompleksitet som kan være utfordrende. I tillegg til å gjøre rede for det arbeidet som har vært gjort i saken, og de faglige begrunnelser som er lagt til grunn, skal man ivareta foreldrene som hjelper også på denne arenaen. Informanten fremholder viktigheten av at det ikke blir ”personlig” fra barnevernarbeiderens side. Jeg velger å støtte meg til de andre informantene når jeg skal se på hva ”personlig” kan bety i denne sammenheng. En av de andre informantene sier at det er foreldrenes fortjeneste at det går greit å forholde seg til hverandre under fylkesnemndsbehandlinger. Hun sier videre: ”Det er jobben min, og jeg kan forholde meg profesjonelt til det jeg har og si (...). Det er jo mye mer personlig for dem. Det er livet deres de sitter og skal gjennomgå for oss.”

Denne informanten benevner det å være ”personlig” og det å være ”profesjonell”. Det å være profesjonell kan forstås som en person som har tilegnet seg en bestemt fagkompetanse, og som har blitt sosialisert til rådende verdier, normer og regler for atferd som kjennetegner den aktuelle yrkesgruppen. (Hanssen og Røkenes 2002) Ut fra denne definisjonen kan etablerte normer og regler for atferd ha betydning, når hun viser til at barnevernarbeidere bør være profesjonelle i fylkesnemnda. Jeg forstår informantens utsagn som at det ikke er personlig for barnevernarbeidere fordi sakene ikke omhandler dem. Implisitt kan dette bety at det ikke er naturlig at de har for mye følelser knyttet til det som skjer. Den samme informanten sier om foreldre: ”Jeg opplever at de er mye mer i angrepsposisjon enn det barneverntjenesten er.(...) De er mye mer i kamp, og mye mer i angrep naturlig nok.”

Dette utsagnet kan forstås som at sterke følelser som for eksempel sinne, i større grad er aksepterte følelser under en slik behandling fra foreldrenes side. Når jeg skal forsøke å forstå den tenkningen barnevernarbeiderne ser ut til å legge til grunn, kan sosiologien bidra i dette. Informantene kan sies å ha en sosial identitet som barnevernarbeidere. Gjennom sitt medlemskap i denne gruppen har de med seg ett sett med verdier som påvirker dem og deres tenkning. De barnevernfaglige verdiene må sees i sammenheng med den selvforståelsen de har som barnevernarbeidere. Forståelsen av den faglig oppgaven formes i forhold til våre tanker om hvem vi vil være og hvordan vi vil at andre skal oppfatte oss. Mens verdier sier noe om hva som er målet, viser normene oss hva vi skal gjøre og hvordan vi skal handle. Det kan derfor være mulig at gjeldende normer innenfor barnevernsystemet, bidrar til å skape en forståelse av at det å være profesjonell er å ikke la noe berøre deg personlig. Normene som påvirker oss og viser oss hvordan vi skal handle kan være vanskelig å få tak i fordi de er implisitte. (Garsjø 2001)

Når informantene sier at saken ikke må bli personlig, viser de slik jeg forstår dem, til at egne følelser knyttet til saken ikke hører hjemme i deres relasjon til saken. Jeg legger til grunn at bruken av begrepet personlig i denne sammenheng ikke bare omhandler hvem saken konkret handler om, men også har et utvidet betydning. Dette kan forstås som at barnevernarbeiderne ikke ser på seg selv som en del av systemet. Det kan bety at de ikke tenker at de i likhet med alle andre naturlig vil ha følelser knyttet til saken, bevege seg og påvirkes av det som skjer i like stor grad. Systemteorien med Bateson i spissen ville antagelig vært uenig i dette. Han ville nok hevdet at barnevernarbeiderne på samme måte som de andre partene i saken vil påvirkes av det som skjer. De kan ikke stille seg selv utenfor systemet. Kari Killén viser gjennom sin forskning på temaet til at slike saker har en stor emosjonell påvirkning på barnevernarbeidere, og Arne Haga hevder at slike saker gjør sterkt inntrykk på både barnevernarbeidere, fylkesnemndsmedlemmer og advokater. (Haga 2001 og Killén 2009)

4.1.2 Et tyngende ansvar

Informantene fortalte alle om ansvaret de føler i sakene og for barna i dette arbeidet. Ansvar kan sies å være et sentralt tema innenfor alt arbeid som innebærer at fagfolk forvalter stor makt.

En av informantene forteller om ansvaret hun legger på seg selv:

Jeg har jo forventninger til meg selv, at jeg gjør en god jobb. Jeg har store forventninger og krav til meg selv, at det blir ryddig og bra, og at vi selvfølgelig får medhold i den påstanden vi har lagt ned. For det er jo noe vi har jobbet oss frem til at er det eneste riktige å gjøre i denne saken for det barnet.

Det kan se ut som informanten jobber ut fra et perspektiv hvor det er hennes ansvar alene å sørge for at barnet i dette tilfellet får nødvendig hjelp, gjennom omsorg utenfor sin opprinnelsesfamilie. Hun kaller det, ”det eneste riktige for barnet”. Minuchin hevdet at alle sannheter er sosiale oppfinnelser. Han mente at vi gjennom språket skaper virkeligheten snarere enn å reflektere den. (Minuchin 1996) Forståelsen jeg mener informanten viser til kan bidra til å forsterke følelsen av ansvar i situasjonen, i motsetning til en forståelse som er åpen for at det fylkesnemnda vedtar også kan være riktig for barnet. Den virkeligheten informanten skaper kan være med på å gjøre situasjonen vanskeligere for henne. Hvem er det som egentlig vet best hva som er riktig i slike situasjoner?

Etter min forståelse står lineær tenkning sterkt innenfor barnevernsfeltet og ennå sterkere innefor fylkesnemnda og rettssystemet for øvrig. Det å skulle forholde seg til et riktig/galt perspektiv i arbeid som baserer seg på skjønn, er for meg utfordrende. Spørsmål som hva som er til ”barnets beste” forventes det at man kan svare på. Språket i lovverk og forskrifter legger til grunn at det er mulig å finne ”sannheten” om hva som er til det beste. Hvordan kan man egentlig bevise at noe er noe dersom alt baserer seg på sosiale konstruksjoner? I arbeid med omsorgssviktsaker mener jeg det formes en sannhet, en konstruksjon, som prøves i nemnda. Denne sannheten må det framlegges bevis for er gyldig, for at fylkesnemnda skal beslutte at barnevernets forslag til tiltak vil være det beste.

Man kan også tenke seg at lineær tenkning i arbeid med barnevernsaker kan utgjøre en trussel mot fagkompetanse og kvalitet i arbeidet. Jeg mener det er fare for at selvrefleksjon kan opphøre dersom man blir sikker på at det man selv mener og vurderer, er det som er det eneste riktige. Mohr hevder at slike kryssende normer og verdier kan gjøre barnevernarbeid spesielt vanskelig. (Mohr 2001)

Gilje og Grimen hevder det er tre komponenter i vår forforståelse. En av disse er det språk og de begreper barnevernsfeltet benytter seg av. Når barnevernarbeiderne søker å forstå noe,

støtter de seg til disse kjente begrepene. En annen komponent er trosoppfatninger, hva barnevernarbeiderne holder for sant. Det er innenfor barnevernfeltet etablert forståelser av hva som skal til for at omsorgsovertakelse er, ” det eneste riktige for barn”. Slike trosoppfatninger baserer seg blant annet på den kunnskap som framkommer gjennom forskning og litteratur. (Gilje og Grimen 1993) De ulike forklaringer av årsakssammenhenger fra denne kunnskapen tas gjerne for gitt. Barneverntjenesten er tildelt defineringsmakt når det gjelder hva som er til ”barns beste”, og hva som er ”god nok omsorg”. Det at man vanskelig kan slå fast slike ting med sikkerhet, vil kunne påvirke ansvarsfølelsen til barnevernarbeidere.

Den samme informanten sier også:

Å gå i fylkesnemnda er noe jeg aldri kommer til å være komfortabel med, eller like å gjøre. Men på en måte synes jeg at jeg tok lettere på det før. Etter hvert som du får mer erfaring, og har jobbet mer i det feltet vi jobber i, så går det opp for en gradvis hvor stor makt, eller hvor alvorlig det er det vi holder på med, og det som skjer i fylkesnemnda.

Informantens utsagn kan forstås som at hun ser på jobben hun skal gjøre i fylkesnemnda med stort alvor. Hun bruker ordet makt som kan vise til at saker som behandles i fylkesnemnda ofte omhandler å frata foreldre omsorgen for egne barn, som er et av de største inngrep samfunnet kan gjøre. Den samme informanten sier også: ”(...) det er veldig preget av alvor og jeg har veldig respekt for det vi skal gjøre. (...) man blir mer og mer ydmyk for det ansvaret man har. (...) På en måte hadde jeg liksom lavere skuldre for fem år siden.”

Jeg tolker informanten dit hen at stort press og ansvar, sammen med ydmykhet som skapes i samspill med kunnskap og erfaring, fører til at jobben med å være partsrepresentant i slike saker oppleves vanskeligere med tiden. Dette kan sees i sammenheng med at fagkompetanse utvikles over tid og kan føre til nye erkjennelser. Det er mulig informanten har utviklet en bredere forståelse av de dilemmaer som oppstår når man skal definere andre mennesker som en del av sitt arbeid.

En annen informant forteller om sine reaksjoner etter en sak hun var i fylkesnemnda med, hvor kommunens forslag til tiltak ikke ble tatt til følge:

Etter den første saken min tenkte jeg – ok, jeg skal ikke jobbe barnevern noe mer! (...) Men det var det jo ikke bare jeg som sa. Det sa også lederen som var med meg. Jeg

tenkte at den saken bør gå gjennom. Det er jo bare helt opplagt. (...) Jeg hadde masse briefing sammen med lederen og med den andre kuratoren som var med i saken, om at dette handlet ikke om hva jeg hadde gjort eller ikke gjort i fylkesnemnda. Her var det nemnda som ikke forsto. Det ble sagt at jeg hadde gjort en grei figur i fylkesnemnda. At jeg hadde fått frem det som var viktig. Jeg sto i boksen i fem og en halv time. Du blir jo kjempe- usikker når du står der, og du blir jo drilla hele tiden.

Dette utsagnet kan sees i sammenheng med den andre informantens utsagn om at kravene og forventningene til en selv innbefatter at kommunen får medhold i sin påstand av fylkesnemnda. Dersom barnevernarbeidere har en grunnleggende overbevisning om at omsorgsovertakelse er det eneste riktige for barnet når de er i fylkesnemnda, og de samtidig føler ansvar for de beslutninger som tas av nemnda, kan en slik reaksjon være forståelig. Informantens umiddelbare tanke om å forlate fagfeltet kan sees på som en sterk reaksjon på å ikke få medhold i en påstand av fylkesnemnda. Ut fra denne reaksjonen kan det være grunn til å tro at sterke følelser vekkes i informanten. Informanten forteller videre at det var bekreftelser på at hun hadde gjort en god jobb i fylkesnemnda som gjorde at hun likevel valgte å bli i jobben. Slik jeg forstår det, ble det etablert en forståelse av at det var fylkesnemnda, satt på spissen, som hadde gjort en dårlig jobb, ikke informanten.

Utsagnet kan sees på som en motsetning til tidligere utsagn som hevder at saken ikke er personlig for barnevernarbeiderne. Med dette forstår jeg at deres personlige og menneskelige egenskaper holdes utenfor det som skjer i fylkesnemnda, og derfor ikke berøres. Dette sitatet kan forstås som at det motsatte kan være tilfelle. Alle informantene forteller om stor ansvarsfølelse for det som skjer videre med barnet. Informantene beskriver det de gjør i fylkesnemnda med uttrykk som ”å kjempe for barnet”. Slike uttrykk sier noe om deres identitet. I denne konteksten kan det se ut som om barnevernarbeidere er noen som kjemper for barn, som redder barn, kanskje. Dersom dette er en sentral del av det barnevernarbeiderne definerer seg som, vil det å tape saker kunne medføre en identitetskrise eller en endring av historien om dem selv. Hvem er jeg hvis jeg ikke klarte å redde barnet?

Garsjø sier at når vi skaper oss et bilde av en positiv identitet, skaper vi også et bilde av det motsatte. Det å ikke få medhold i fylkesnemnda i det man mener, ”er det eneste riktige for barnet”, kan gi næring til en negativ identitet og selvforståelse. Man er avhengig av å legge denne erfaringen bak seg for å opprettholde det samme bildet av seg selv. Dette kan relateres til det Haaland og Lundby kaller for erfaringer som ikke stemmer med den dominerende historien om oss selv. Slike nye historier kan føre til endringer i vår identitet. Informanten

beskriver at hun sammen med sine kollegaer fant fram til en forståelse som gjorde det mulig for henne å fortsette i arbeidet med tro på seg selv og egen identitet i takt. Jeg forstår dette som at informanten setter erfaringen inn i en kontekst, hvor det er nemndas punktueringer i saken som er feil, i forhold til det barnevernet oppfatter som til det beste for barnet. En annen måte å tolke informantens historie på, ville være å tenke at hun ikke gjorde en god nok jobb i fylkesnemnda. Det kan se ut som informanten gjennom støtte fra kollegaer som enes i at hun hadde gjort en god jobb, ble i stand til å gi slipp på denne forståelsen. Dette samsvarer med det Lundby hevder, at ikke alle historier blir en del av den dominerende historien om oss selv. (Garsjø 2001, Haaland 2005 og Lundby 2008)

En systemisk forståelse kan som et tredje alternativ være, at det ikke er informantens bidrag alene som påvirker de forståelser som skapes hos nemndsmedlemmene. I de to foregående forståelsene mener jeg det sees bort fra helheten, og betydningen av samspillet mellom alle partene som er tilstede i fylkesnemnda. Jeg mener en mer hensiktsmessig forståelse kan være at de historier som trer fram, gjør det som et resultat av en sirkularitet, en gjensidig påvirkning mellom alle deltakernes fortellinger. Dette vil medføre at det foreldre, advokater, vitner osv. sier, også er med på å skape grunnlaget for den beslutningen som fylkesnemnda til slutt skal ta. Nemndsmedlemmenes egne forforståelser vil også være med på påvirke hvordan de tolker de historiene de hører, og derfor påvirke utfallet i sakene. (Bateson 2005, Hårtveit og Jensen 1999, Jensen 2007 og Ølgaard 2004)

I et narrativt perspektiv smelter nye erfaringer og historier sammen med dem vi har fra før av, og vår selvforståelse og identitet beveger seg i henhold til dette. Ut fra informantens utsagn er det mye som tyder på at erfaringer de gjør seg i fylkesnemnda kan føre til bevegelse og endring i deres selvforståelse. Slike endringer vil trolig også påvirke dem i deres videre praksis. Erfaringer knyttet til å ikke få medhold kan som nevnt over, føre til eksistensielle kriser for fagpersoner. En barnevernarbeider som utvikler en negativ identitet kan få redusert tro på seg selv som redskap i arbeidet og egne vurderingsevner. I tillegg til at barnevernarbeideren kan miste noe av sin arbeidsglede vil dette også kunne påvirke de vurderinger som gjøres i det videre arbeidet. En barnevernarbeider som får styrket tro på seg selv gjennom bekreftelse på godt arbeid, vil antakelig gå inn i sitt videre arbeid med økt selvtillit, og tro på at man kan gjøre gode vurderinger i vanskelige saker.

Innenfor et felt hvor barnevernarbeidere er selve redskapet i arbeidet, vil endringer i hvordan man forstår og føler om seg selv i arbeidet, påvirke den hjelpen familiene får i kommunen. Det å ha en positiv identitet og selvforståelse kan påvirke det Kari Killén kaller å tørre å se og ta barns smerte innover seg. Dersom en barnevernarbeider har liten tro på seg selv og sine evner til å gjøre gode vurderinger i vanskelige saker, kan dette medføre det Killén hevder er et vanlig fenomen, at fagfolk lukker øynene for det de ser. Kompleksiteten i det som viser seg i sakene kan også gjøre det vanskelig å ta situasjonen innover seg og agere. Dette fenomenet kan lede barnevernet inn i det som kan kalles offentlig omsorgssvikt, når også det offentlige hjelpeapparatet svikter barn ved å ikke gripe inn i alvorlige situasjoner. (Killén 2009)

Det kan synes underlig at barnevernarbeidere føler ansvar for de beslutninger fylkesnemnda tar i saker. En av informantene forklarer hvordan hun tenker rundt dette:

Nei, jeg vet ikke hvordan jeg skal forklare det, men jeg synes det er kombinasjonen av at man er ansvarlig for å opplyse en sak på best mulig måte, og det å skulle vektlegge det positive og negative. Det ansvaret der. Det er det som danner grunnlaget for den beslutningen fylkesnemnda skal fatte.

Lundstøl hevder at ansvaret man har for medmennesker i barnevernssaker er en medmenneskelig forpliktelse, og at språket i feltet dekker til dette. Når mennesker benevnes som saker, og barnevernarbeidere som kommunen, kan dette dekke over subjektive faktorer. (Lundstøl 2002) Informantens utsagn støttes av Tom Andersen som hevder at man er ansvarlig for de beskrivelser man gir og den mening man tillegger disse. Andersen hevder at man likevel ikke kan bære ansvar for hvordan andre forstår det man sier. Ut fra informantens utsagn kan det se ut som om hun tar mye ansvar for det hun ikke kan styre. De forståelser som etableres av den andre, vil alltid være subjektive. (Andersen 2009) Med bakgrunn i disse forståelsene kan det synes rimelig at en barnevernarbeider som erkjenner at de perspektiver som legges fram er konstruksjoner og ingen sannhet, vil føle stort ansvar da man vanskelig kan være skråsikker på at det man forslår er til det beste for barnet. (Minuchin 1996)

4.1.3 Behov for anerkjennelse

Flere av informantene ga gjennom intervjuene uttrykk for at fylkesnemnda var et organ de så til for anerkjennelse av arbeidet som gjøres. Min oppfatning er at informantene ser organet som en betydningsfull aktør i deres arbeidskontekst som også respekteres.

Identitet og selvforståelse henger nært sammen med selvtillit og anerkjennelse. For å opprettholde et positivt bilde av seg selv er de to siste begrepene viktig. Garsjø sier at våre erfaringer med å lykkes og mislykkes påvirker selvtilliten i tillegg til våre tanker om hvordan andre bedømmer oss. (Garsjø 2001) I følge systemisk forståelse og sosialkonstruksjonismen står mennesker alltid i relasjon til noe eller noen. (Hoffmann 1987) Derfor er anerkjennelse fra andre sentralt for å opprettholde vår identitet. Begrepet angir ulike måter å oppnå ros, aktelse og respekt på. Anerkjennelse har relevans for relasjonen til den andre, og man kan ikke gi det til seg selv. (Lundstøl 2002) Selvfølelse må sees i sammenheng med selvtillit. Hanssen og Røkenes forklarer selvfølelse som noe som utvikles gjennom å få anerkjennelse, å bli sett og forstått av viktige andre over tid. (Hanssen og Røkenes 2002)

En av de andre informantene sier også noe om betydningen av å få medhold i fylkesnemnda:

Det gjør at jeg tenker at vi gjør gode og riktige vurderinger. Vi fremmer jo en sak og er overbevist om at det er det rette, og når vi får medhold tenker jeg at vi gjør gode og riktige vurderinger. At noen andre også ser det vi ser. Det blir en kvalitetssikring at de andre deler de vurderingene og de beslutningene som vi har tatt. Man blir jo, ikke selvsikker, men man blir trygg på at det man gjør er bra.

Informanten uttrykker at bekreftelse på at hun har gjort en god jobb i sakene er viktig, og at fylkesnemnda for henne er et organ som gjennom sine vedtak kan bekrefte eller avkrefte dette. På samme måte som jeg og informantene skapte historier sammen i intervjusituasjonen, kan man si det samme skjer i fylkesnemnda. I et samspill mellom de ulike partene trer historier frem. Historier som er subjektive og som eies av den enkelte. De ulike partene vil i kommunikasjon med hverandre punktuere på noen ting, som gjør at noen historier kommer fram og andre ikke. Informantene ga alle uttrykk for at det ofte var svært ulike forståelser hos de ulike partene i fylkesnemnda. Anerkjennelse fra fylkesnemnda gjennom medhold i nedlagt påstand, vil si det samme som at fylkesnemnda støtter seg til de sannheter som kommunen har etablert. I dette ligger det at de etablerte forståelsene anses for å være gode rammer å forstå de beskrevne fenomener knyttet til en familie innenfor. En slik gjensidig påvirkning av hverandre og de historiene som fortelles, er det Bateson kalles for sirkularitet. (Bateson 2005, Haaland 2005, Hårtveit og Jensen 1999 og Lundby 2008)

Når anerkjennelse er viktig for selvfølelse og identitet, er det forståelig at barnevernarbeidere som har jobbet med en familie over lang tid, og kommet fram til at et barn ikke kan bo hos

foreldrene, påvirkes av at et øvre forvaltningsorgan ikke sier seg enig. Mead og Cooley mener utviklingen av selvforståelse lar seg forstå gjennom bruk av speil som metafor. De hevder at andre mennesker kan brukes som speil slik at individet kan se seg selv. Det er et samspill mellom hvordan vi selv ser og vurderer oss, og hvordan andre gjør det. Når fylkesnemnda ikke gir medhold i en påstand, er dette ofte på bakgrunn av at de er uenig i barnevernets vurderinger i saken, og mener andre løsninger vil være bedre. Dette kan lett tolkes som at kommunen ikke har gjort godt arbeid. Dersom barnevernarbeidere speiler seg i nemndas vurderinger, kan negativ endring i selvfølelsen forstås når man ikke får medhold i sine forslag til tiltak. (Garsjø 2001)

Den samme informanten sier dette om hvordan hun ville reagere dersom kommunen ikke hadde fått medhold i en sak hvor hun var representanten i fylkesnemnda:

Jeg har jo sagt at da slutter jeg. Neida. Ja uff, det synes jeg hadde vært veldig vanskelig. For det er veldig gjennomarbeidet her på kontoret før vi tar det skrittet. Og hvis det er så riv ruskende galt at vi ikke får medhold så hadde jeg gått og tenkt litt med meg selv, hva er det jeg har vurdert som jeg ikke har tatt med meg, er det noen elementer jeg har glemt? Er det noe jeg har vektlagt i liten grad som jeg burde vektlegge mer? Jeg synes nok det hadde vært spesielt. Nei jeg tror det hadde gjort noe med en.

Informanten beskriver en tilnærmet lik måte å tenke på som den andre. Det å ikke få medhold gjør at barnevernarbeideren ser grundig over eget arbeid, med det utgangspunkt at hun ikke kan ha gjort jobben sin godt nok. Man kan undre seg over hva en slik prosess gjør med barnevernarbeidere som mennesker, når første innskytelse fra flere informanter er å slutte i jobben sin.

En tredje informant sier om behandling av saker i fylkesnemnda:

Det er et typisk evalueringstidspunkt. Hvor jeg kan også få noen tilbakemeldinger på - har vi tenkt riktig? Er det liv laga og håp for meg å jobbe i barneverntjenesten. Er det dette her jeg ønsker å bruke tid på eller ønsker å jobbe med. Fordi det er intenst å ha den type saker. Men det tar ikke piffen fra meg.

Denne informanten mener jeg går lenger når det gjelder å synliggjøre en forutsetning jeg mener hun legger til grunn, at fylkesnemnda best vet hva som er riktig. Dette gir assosiasjoner til den hierarkiske oppbygningen av systemet, hvor en rådende forståelse kan være at de med

størst makt er de med høyest kompetanse, og derfor de som best kan vurdere hva som er riktig. Dette riktig/galt- perspektivet kan det likevel stilles spørsmål ved, om er hensiktsmessig i en slik sammenheng. En slik måte å tenke på vil i en sammenheng hvor en barnevernarbeider stadig ikke får medhold i sine saker, kunne støtte tenkningen rundt at man bør finne seg noe annet å jobbe med.

Eier fylkesnemnda sannheten om hva som er barns beste? Bateson hevdet at det ikke finnes en reell verden, bare konstruksjoner av den og relative sannheter. (Minuchin 1996) Man kan derfor hevde at på samme måte som barnevernet ikke kan eie løsningene eller sannheten, kan heller ikke fylkesnemnda eie dem. Den enes sannhet eller påstand bør ikke være mer objektiv enn den andres. Von Glaserfeldt påstår at vi ikke oppdager verden utenfor, vi oppfinner den. (Hoffmann 1987) Dersom det er slik at foreldre, advokater, barnevernet og fylkesnemnda alle oppfinner virkeligheten, kan man vanskelig si at det nødvendigvis er slik at de på toppen av hierarkiet, har de mest hensiktsmessige forståelsene.

Når man skal se på hvilke konsekvenser disse erfaringene kan få for praksis, kan en forståelse av at fylkesnemnda med sin makt og kompetanse gjør bedre vurderinger enn barnevernet, føre til at barnevernarbeidere nedvurderer seg selv. Egne magefølelser, tanker og vurderinger kan forkastes til fordel for en tanke om at man må ha tatt feil i denne saken. En slik negativ selvforståelse og nedvurdering, vil kunne få forrang for andre perspektiver. Et perspektiv som kan bortfalle, kan være at barnevernarbeidere har et nærere forhold til familiene, og tilgang til et større bilde av helheten, og derfor et bedre grunnlag til å konstruere hensiktsmessige forståelser av fenomener. Det sistnevnte perspektivet ville kunne stimulere til en motsatt tenkning, at barnevernarbeiderne bør ha tro på eget arbeid og egne vurderinger på tross av at fylkesnemnda har vært uenig i disse.

Et slikt perspektiv vil likevel i ytterste konsekvens også kunne ha noen negative sider. Tom Andersen referer til Mantura og Varela når han sier at et menneske kun kan reagere ut fra det repertoaret det har i den situasjonen det befinner seg i. Dersom man møter en situasjon som man ikke kan reagere på, ut fra mangler i eget repertoar, vil personen kunne forsøke å lukke av for forstyrrelsen og ved dette beskytte seg selv. (Andersen 2009) Jeg forstår Andersen som at dersom man møter nye situasjoner man ikke vet hvordan man skal reagere i, og som kan bli vanskelig for individet, kan en mulighet være å unngå å forholde seg til denne. Når det gjelder det overnevnte perspektivet vil dette kunne bety at barnevernarbeidere ved å lukke av for

forstyrrelsen, og for eksempel tenke at nemnda ikke har greie på det de driver med, vil kunne beskytte seg selv og egen selvforståelse. Dersom man lukker av for forstyrrelsen kan man jobbe videre som før uten å oppleve særlig ubehag.

Dette vil kunne medføre at selvrefleksjon, som må sies å være viktig innenfor slikt arbeid, reduseres. Ut fra dette mener jeg en balanse hvor barnevernarbeidere evner å holde på begge perspektiver, vil kunne sikre kvaliteten i det praktiske arbeidet på en god måte. Det kan riktignok bety ubehag når man må se over egen praksis, og ta innover seg muligheten for at man kan ha gjort vurderinger som kanskje ikke ville være til det beste for et barn, og som kunne fått alvorlige konsekvenser. Mohr viser til Thorbjørnsrud og hevder det er mulig å innta en holdning som gjør det mulig å få nok distanse til at man kan orke å se ting i fra ulike perspektiver. Hun kaller dette for en observerende holdning som også ivaretar et helhetssyn. (Mohr 2001) Men hvor lett er det egentlig å ta innover seg en slik mulighet? Ut fra egen erfaring er det lett å avfeie andres vurderinger i slike saker, og jeg lurer på om det emosjonelle trykket i slike saker og i slikt arbeid er så stort, at man vanskelig klarer eller orker å ta alle perspektiver i betraktning til en hver tid. Beskjedent fokus på emosjonelle faktorer, kan i tillegg gjøre det vanskelig for barnevernarbeidere å vite hvordan de kan tenke rundt dette, uten å risikere at egen identitet blir sterkt utfordret

4.2 Den store prøvelsen

Overskriften til dette avsnittet viser til hvor krevende oppgaven barnevernarbeidere gjennomfører i fylkesnemnda, kan oppleves som. Fokus flyttes nå til selve partsforklaringen, og informantene hadde mange fortellinger om sine erfaringer fra vitneboksen. Jeg vil i avsnittene under ta for meg de utfordringer informantene forteller at de møter på, som kan sees som påkjenninger på ulike måter. Viktigheten av å fremstå med faglig integritet, evnen til å møte ulike angrep fra advokater, og fysiske og psykiske reaksjoner drøftes i de videre avsnittene.

4.2.1 Å gjøre en god figur

Informantene forteller at de er opptatt av hvordan de fremstår i fylkesnemnda. Det kan se ut som om informantene ser dette i sammenheng med det som vil kunne bli utfallet av sakene til slutt. En av informantene uttrykker sine tanker om hva som kreves i fylkesnemnda slik:

I ferdigheter ligger jo teorien og den plattformen som du har når du jobber i barnevernfeltet som saksbehandler. Men det er klart at hvis man fomler i sin partsforklaring i fylkesnemnda, så gjør jo ikke det noen god figur.

I tillegg til de ferdigheter som kreves av barnevernarbeideren i jobben generelt, peker hun på evnen til å fremstå på en positiv måte, som viktig. Det er vanskelig å si hva informanten legger i uttrykket ”å gjøre en god figur”. Jeg velger å støtte meg til en av de andre informantenes utsagn som også omhandler dette, når jeg skal forsøke å forstå utsagnet.

Jeg er ikke opptatt av detaljer, men det opplever jeg ofte at motparten kan være. (...) Og da kan man kanskje begynne å famle og virke usikker. Og da er jeg opptatt av hvordan dette virker overfor nemnda som sitter og skal vurdere det jeg har å si. Svekker det min troverdighet at jeg ikke husker dette så godt, burde jeg huske det bedre? Og man blir litt, man er sikker i sin sak, men så blir man litt usikker.

Jeg mener denne informanten snakker om det samme temaet. Hun trekker en parallell til behovet for å fremstå som troverdig. Ut fra dette forstår jeg at det å gjøre en god figur i nemnda, kan bety og fremstå som troverdig i sine vurderinger og beskrivelser. Dette handler etter min forståelse om faglig integritet og kompetanse. Informantene gir mange beskrivelser av hva de må håndtere for å klare å fremstå som fagpersoner med integritet i fylkesnemnda. Det kan likevel synes som om man må være særdeles fokusert og ha visse ferdigheter for å lykkes med dette.

Dersom man ser på fylkesnemnda som et system, kan man se nærmere på relasjonen mellom fylkesnemndsmedlemmene og informanten. Bateson hevder at mennesker ikke kan løsrives fra helheten og forstås alene, og at man derfor må fokusere på samspillet i mellom delene. Informanten er opptatt av at hun påvirker fylkesnemndsmedlemmene og deres forståelser gjennom de inntrykk hun gir av seg selv. Hun ønsker ikke å fremstå som usikker selv om hun føler seg usikker, da dette sannsynligvis ikke er i tråd med slik hun ønsker å fremstå eller den hun ønsker å være, i henhold til egen selvforståelse og identitet. Jeg vil tro informanten i

denne sammenheng ønsker å fremstå som sikker, troverdig og kompetent. (Bateson 2005, Hårtveit og Jensen 2004, Jensen 2007 og Ulleberg 2007)

Tom Andersen beskriver en sirkulær prosess knyttet til de roller som inntas når to mennesker samtaler med hverandre. Andersen beskriver dynamikken i en samtale på denne måten; den ene observerer den andre, som observerer hvordan den første observerer ham. Han observerer for å vurdere hvem jeg er og danner seg et bilde av meg, som er i stadig forandring.

(Andersen 2009) Mennesker punktuerer i tillegg til språk på kroppslige uttrykk.

Fylkesnemnda kan i denne situasjonen oppfatte informanten som usikker, og tolke dette som et uttrykk for usikkerhet når det gjelder barnevernets vurderinger i saken, eller et tegn på lav kompetanse. På samme måte vil fylkesnemndas medlemmers spørsmål, kommentarer og kroppsspråk, bli fortolket av barnevernarbeiderne, advokater og familien. De er alle gjenstand for hverandres fortolkninger i denne konteksten.

Hva kan konsekvensen bli ved at barnevernarbeidere fremstår med lav integritet i denne sammenhengen? Det er mitt inntrykk at informantene er bekymret for at de ved å gjøre en dårlig figur i fylkesnemnda, kan risikere å ikke få medhold i kommunens påstand. Dette kan føre til at barnet det er snakk om ikke vil få den hjelpen barnevernet mener det bør ha.

Integritet knytter seg som nevnt tidligere til selvforståelse og identitet. De fleste mennesker foretrekker en positiv identitet og ønsker å fremstå som troverdige og pålitelige. Jeg vil ikke si at dette er spesielt for fagpersoner. En av informantene beskriver en konkret situasjon fra fylkesnemnda:

Jeg beskrev at på et hjemmebesøk fortalte mor til meg, at barnet som da var 1 uke gammelt hadde bæsjet på seg om natta bare på faenskap for å vekke henne. Og jeg forteller dette i nemnda (...), så blir advokaten sånn, ja...ja så du undrer deg på det du? Er det sånn at du har barn selv? Vet du hvordan det er å våkne om natten og bli vekket hvis du er trøtt og sliten? (...). For meg blir det fokusforstyrning. Og da går han mer over på hva jeg mener er riktig og ikke riktig i forhold til barnet. Og da var ikke jeg dreven nok til å si, vet du hva, selv om jeg ikke har barn, så er det faktisk slik at når man får et lite barn, er det sånn at de våkner om natten, små barn må ha stell på nattestid.

I dette sitatet bruker informanten begrepet ”dreven”. Jeg velger å forstå dette som at hun opplevde at hun manglet nødvendige ferdigheter i denne situasjonen, med bakgrunn i begrenset erfaring. Hun beskriver at advokaten beveger seg inn i en annen sfære med sine

spørsmål, nemlig barnevernarbeiderens privatliv. I følge Cecilie Omre blir barnevernarbeidere i liten grad forberedt på utfordringene som møter dem i fylkesnemndssammenheng gjennom utdanning og praksis. Det blir da opp til den enkelte å finne måter å mestre denne situasjonen på. (Omre 1998)

Informantene har mange fortellinger om relasjonen til motpartens advokater. Det kan se ut som det er i dette samspillet barnevernarbeiderne møter de største utfordringene.

Informantens utsagn viser at advokatene punktuierer på andre fenomener enn hun antagelig på forhånd hadde forventet seg. Det kan virke som om dette fører til at hun må fortelle om andre fenomener enn det hun hadde planlagt og ønsket seg.

Den samme informanten forklarer videre at hun ikke møtte advokatens forsøk på flytte fokus over på henne på en god nok måte. Hun ønsket at det barnevernfaglige perspektivet skulle være i sentrum, ikke hun som person. Hun sier dette om samme tema i andre sammenhenger, ”sånn skal man ikke få ta meg på” og ”jeg har opplevd at advokater prøver å få meg ut på glattisen”.

Gjennom disse utsagnene opplever jeg at informantens opplevelser knyttet til temaet kommer tydeligere fram. Det framgår at hun opplever at advokater forsøker ”å ta henne”. Dette ser jeg på som et negativt ladet uttrykk. Når noen vil ta deg, vil de deg ikke vel, og du må passe deg. Man kan si at hennes person og det inntrykk hun ønsker å gi av seg selv, trues. Informantens beskrivelser ser jeg på som en opplevelse av at advokatene i deres arbeid, forsøker å få barnevernarbeidere til å fremstå med lav faglig integritet. Dersom dette er en vanlig opplevelse for barnevernarbeidere under fylkesnemndsbehandlinger er det forståelig at selve partsforklaringen krever høy konsentrasjon og god forberedelse.

En av de andre informantene beskriver en erfaring fra vitneboksen:

(...) Så sa jeg ”A4- liv. Og jeg sa etterpå hva jeg la i det. Og det òg må jeg jo si at jeg ble kjørt på. (...) Han utfordret meg på at jeg hadde brukt det ordet, og han mente at jeg ikke hadde sagt hva jeg la i det, og at jeg stigmatiserer og tenker at det eneste som er godt nok her i Norge er alle som har et A4- liv. Han dvelte ved det, og utfordra meg med ulike måter å stille spørsmål på. Og da er det litt med fremtoningen og alt tenker jeg. Da er det noe med at han himler med øya. Altså med hele seg viser, hvem er du for en som kan stå og mene noe sånt. Det er liksom fremtoningen og det å gjentakende

stille det samme spørsmålet på ulike måter, for å sette meg i sjakk matt. Det ble vel også sagt at han gjorde det for å belyse min dårlige vurderingsevne.

Denne informanten beskriver også en situasjon som kan betegnes som utfordrende. Hun blir utfordret på å ha benyttet et begrep advokaten mener er stigmatiserende. Til forskjell fra den første informantens erfaring, ble det i dette tilfellet også uttalt at barnevernarbeideren hadde dårlig vurderingsevne. Informanten bruker begrepet ”sjakk matt” som er en referanse til spillet sjakk. Når en person har blitt satt i ”sjakk matt”, er spillet over og vedkommende har tapt. Når informanten velger å bruke et slikt begrep, velger jeg å tro at dersom advokaten hadde lyktes med sin strategi, ville informanten sittet igjen med en følelse av å ha dummet seg ut eller havnet i en situasjon hun ikke kommer seg ut av igjen. Hun ville kanskje ha tapt ansikt eller mistet noe av sin integritet.

Informanten beskriver også at advokatens kroppsspråk understreker det hun muligens føler, at hun sees på som lite kompetent. Informanten tolker advokatens kroppsspråk og gir dette en mening som blir en del av hennes opplevelse i situasjonen. Dersom man kan si at selvbildet vårt blir til ved at vi speiler oss gjennom andre, kan mange slike erfaringer føre til at man setter spørsmålstegn ved den opplevelsen man har av seg selv i arbeidet. Man kan stille seg spørsmål som: Er jeg den jeg tror jeg er? (Garsjø 2001)

4.2.2 Om harde angrep

Informantene fortalte under intervjuene mye om de utfordringer de opplever i fylkesnemnda knyttet til utspørring av dem som representanter for kommunene. Denne utspørringen synes ut fra informantenes fortellinger, ofte å handle om å sette deres og barnevernets integritet og fagkompetanse på prøve ved bruk av ulike teknikker. Gjennom å vise til motsigelser, og kunne sette fast representanten, kan advokatene så tvil rundt de vurderinger barnevernet har gjort i sakene. En av informantene sier: ”Ja, en har jo blitt ganske tøft utfordret av både nemndsledere, sakkyndige og motpartens advokater.”

En annen informant sier:

Jeg tenker ikke at det er akseptabelt i det hele tatt at de er ufine overfor saksbehandlere. Jeg synes ikke nemnda forholder seg til det i det hele tatt. Det er ikke mange ganger jeg har opplevd at nemndsleder har avbrutt noen spørsmål. Jeg synes

egentlig ikke vi skal finne oss i hva som helst, jeg synes egentlig at nemndsleder kan stoppe ting og si noe om hva som er relevant og ikke relevant.

Begge sitatene over forteller noe om hva informantene mener om måten de blir møtt på i fylkesnemnda. Den ene sier at man blir ”tøft utfordret”, og den andre mener jeg sier at det er mangel på grenser i forhold til hva som aksepteres hva gjelder utspørring av vitner i fylkesnemnda. Det å være ”ufin” relaterer jeg til å være uhøflig.

Haga viser i sin bok til en epilog fra en nyutdannet barnevernarbeider. Hun kaller behandlingen i fylkesnemnda for et spill hvor de ulike parter kjemper hardt mot hverandre. Hun hevder at foreldre blir utsatt for angrep av barnevernet, og at advokatene deres forsøker alt de kan for å slå tilbake ved å nedkjempe systemets representant. Epilogen beskriver barnevernarbeiderne som jages fra hjørne til hjørne av advokatene, som håper de til slutt spiller ut sin rolle og derfor taper spillet. (Haga 2001:166-170)

De språklige metaforene som benyttes over setter på spissen dynamikken i det samspillet som kan vise seg under fylkesnemndsbehandlinger. Likevel vil nok mange innenfor fagfeltet, inkludert meg, kjenne seg igjen i disse beskrivelsene. Informantenes beskrivelser av sine erfaringer kan ikke sies å stå i kontrast til de fenomener som beskrives i Hagas bok.

En tredje informant sier om det samme temaet:

Noen ganger er vi uenige i det fylkesnemnda vedtar. Hvordan kan vi da samarbeide videre? Jeg opplevde advokaten, fra å stå i nemnda og nesten sjikanere meg for hva vi mente var riktig, eller hva vi mente var uheldig av det de som foreldre gjorde, så var han helt på samarbeidslinja. En litt annen hatt han hadde på seg da enn når han var i nemnda. Så da bucket han foreldrene opp til å samarbeide med meg. Men hans strategi var helt klar, og den har han innrømmet i ettertid. Det var det han hadde å spille på og det slo i gjennom i nemnda.

Jeg mener informanten sier at advokaten inntar en rolle i fylkesnemnda, og at vedkommende er annerledes utenfor denne arenaen. Informanten benytter ordet ”sjikanering” om måten hun blir behandlet på. Informanten peker på at advokater har ulike hatter på seg i ulike situasjoner. Dette samsvarer med Tom Andersens tanke om at vi støtter oss til ulike identiteter i ulike sammenhenger. Vi er med andre ord mange personer. (Lundby 2008)

Gilje og Grimen hevder vi fortolker hverandres ord og handlinger i lys av egen forforståelse. (Gilje og Grimen 1993) Når det gjelder dette kan ulikheter i de ulike partenes kontekst for daglig arbeid, være av betydning for den mening de tillegger sine opplevelser. Kan det være slik at nemnda og advokatene i større grad er kjent med og komfortable med slike forsvarsstrategier, fordi de daglig ferdes i denne verdenen? Jeg vil tro de ulike partene i fylkesnemnda vil fortelle svært ulike historier om de samme fenomenene, ut fra egen forforståelse og kontekstforståelse. Det informantene kaller for sjikanering er det mulig advokaten har en annen forståelse av. Dette kan forklares ved at vi ifølge Bateson alltid står i relasjon til andre mennesker og fenomener. (Bateson 2005) Advokatene tilhører en annen faggruppe som identifiserer seg på en annen måte enn barnevernarbeidere. De står i relasjon til andre fenomener som kan gjøre forståelsen av de beskrevne fenomenene i fylkesnemnda svært forskjellige. Hva som er akseptabel atferd vil endre seg med kontekstforståelsen. Den rollen advokatene i følge informantene inntar må sees i sammenheng de verdier og normer som kjennetegner dem som faggruppe. Jeg vil tro det er sannsynlig at advokatene legger en annen tenkning til grunn i sitt arbeid som gjør at de kan ha en annen forståelse av det samspillet som vises i fylkesnemnda. Kan det være at fylkesnemndsbehandlinger er en spesielt stor utfordring for barnevernarbeidere, fordi konteksten er svært ulik den de operer i til vanlig? (Bateson 2005, Hårtveit og Jensen 2004 og Jensen 2007)

Arne Haga er opptatt av trygghet for barnevernarbeidere. Han hevder møtene i fylkesnemnda ofte er krevende for barnevernarbeidere. Han mener de må ”stå til rette” for sine handlinger. Haga sier barnevernarbeidere blir utsatt for forhør og satt under et stort psykisk press, som ofte overskygger det gode arbeidet som er gjort i sakene. Han gir også uttrykk for at dette presset og disse konfrontasjonene er unødvendige, og gjør arbeidet til en ubehagelig opplevelse for barnevernarbeidere. Haga legger mye av ansvaret for dette på nemndsledere og advokater, slik som informantene i denne undersøkelsen også gjør. Haga gir uttrykk for at det må arbeides med å gjøre barnevernarbeidere ”sterkere” ved å utvikle strategier til bruk i møtet med advokatens arbeidsteknikker. (Haga 2001:4)

Jeg stiller meg spørsmålet, hvor ”sterke” må egentlig barnevernarbeidere være? Og hvilken hensikt tjener denne behandlingen av mennesker i fylkesnemndssaker? Jeg forstår styrke i denne sammenheng, som evnen til å tåle press og de konfrontasjoner man blir utsatt for under fylkesnemndsbehandlinger. Måten å bli sterkere på, er gjerne å utvikle egne overlevelsestrategier og et hardere ytre. En slik hardhet i barnevernarbeidere mener jeg kan

være uforenelig med de egenskaper de ellers er i behov av i praksissammenheng. Jeg er derfor usikker på om det er hensiktsmessig å trene barnevernarbeidere til dette, med mindre man får til å ta fram ulike egenskaper i ulike kontekster.

Det informanten og Haga er inne på, utgjør for meg et viktig spørsmål jeg mener det bør stoppes opp ved. Hva gjør dette ubehaget knyttet til utspørringen i fylkesnemndssaker med barnevernarbeidere? Kari Killén hevder at mennesker har tendens til å unngå det som er smertefullt og ubehagelig. (Killén 2009) Kan det være slik at påkjennningene knyttet til å ha saker i fylkesnemnda er med på å påvirke om saker fremmes for nemnda eller ikke? Kan dette være en av de usynlige kreftene som Mohr er opptatt av, faktorer som spiller inn på våre valg som vi ikke selv er bevisst. Mohr hevder at mange kommuner venter for lenge med å prøve saker i fylkesnemnda, med bakgrunn i at barnevernarbeidere blir hardt prøvet. Hun hevder at det på tross av faglige vurderinger risikeres at barn får utviklingsforstyrrelser, ved at man bruker for lang tid på å prøve ut hjelpetiltak for å være på den sikre siden. Dersom dette kan sies å være trenden i fagfeltet, kan det være grunn til å se over den praksis som finnes i fylkesnemnda, og hvilken betydning de ulike metodene for utspørring kan ha for barnevernarbeidere, og dermed for praksis i kommunene. Kan det være slik at enkelte barn ikke får den hjelpen de trenger, eller får hjelp alt for sent, med bakgrunn i de fenomener informantene beskriver? (Mohr 2001)

Hvilken plass disse opplevelsene som må kunne sies å være belastende for barnevernarbeidere får i fagfeltet, kan for meg synes å være avgjørende for hvordan de påvirker den enkelte fagarbeiders selvforståelse og praksis. Dersom disse opplevelsene ikke snakkes om lurer jeg på hvordan disse blir en del av barnevernarbeideres erfaringer og fortelling om seg selv. Hvilke tanker oppstår hos barnevernarbeidere når de står overfor beslutninger om å fremme saker for nemnda, dersom det er slik at våre erfaringer lagres i kroppen vår og blir en del av vår forforståelse? (Hanssen og Røkenes 2006)

4.2.3 Fysiske – og psykiske reaksjoner

Ludwig von Bertalanffy og Bateson hevder at alt fra atomer til universet kan sees på som et system. Dette innebærer at individer også kan forstås som egne systemer med ulike deler som påvirker hverandre. Jeg støtter meg til en slik forståelse når jeg skal se nærmere på fysiske og

psykiske aspekter knyttet til informantenes erfaringer fra fylkesnemnda. (Jensen 2007 og Ølgaard 2004)

Samtlige informanter ga uttrykk for at fylkesnemndssaker påvirker dem fysisk og psykisk på en måte som skiller seg fra det de opplever i hverdagen. Jeg mener utsagnene under kan illustrere at barnevernarbeidere i likhet med andre deltakere i systemet lar seg påvirke på alle plan. Når jeg mener informantene gjennom enkelte utsagn gir uttrykk for at dette ikke er tilfelle, spør jeg meg hva dette kan ha sammenheng med. Lundby hevder at mennesker aldri skaper en historie som forteller hele sannheten om dem selv. Det kan synes vanskelig å si at det finnes en sannhet om hvem man er, dersom vår identitet skapes gjennom de historier vi kontinuerlig konstruerer om oss selv i samspill med omgivelsene. Historiene om oss selv blir derfor ofte fulle av tvetydighet og motsigelser. (Lundby 2008)

Å ha en sak i fylkesnemnda synes for alle informantene å være en ekstra påkjenning i en allerede utfordrende jobb. Informantene beskriver påkjenninger på ulike plan knyttet til ulike emosjoner og følelser. En av informantene beskriver det hun opplever i forkant av en fylkesnemndsbehandling på denne måten:

Man er spent og har sommerfugler i magen og gruer seg på forhånd. Jeg synes det er en følelse av muntlig eksamen. (...) Man er nervøs, eller gruer seg fordi man vet aldri hva som kommer fra motparten, hva slags spørsmål som kan komme og hva de henger seg opp i. Noen ganger opplever jeg at motparten kan henge seg opp i ting som vi ikke vurderer er så vesentlige. Også må du stå og forsvare ting du kanskje ikke har forberedt deg godt på. Det er ikke behagelig synes jeg. Det er det uventede aspektet hvor man ikke vet hva som kommer.

Denne informanten forteller at hun ”gruer seg” og er ”spent”, og ser dette i sammenheng med ”det uventede aspektet”. Flere av informantene sammenlikner det å ha en sak i fylkesnemnda med det å gå opp til muntlig eksamen, selv om en av de knytter denne følelsen mer opp mot tiden hvor hun hadde begrenset med fylkesnemndserfaring. I hovedfagsoppgaven til Cecilie Omre bruker informantene fra barneverntjenesten også begrepet muntlig eksamen for å forklare følelsen de får når de skal i fylkesnemnda. (Omre 1998)

Begrepsvalget er for meg interessant i forhold til flere ting. Det å gå opp til eksamen kan forbindes med de beskrevne følelsene, men det handler også om å bli vurdert. Dette ser jeg på som interessant i relasjon til at flere av informantene har sagt noe om at de opplever nemndas

vurderinger og beslutninger som en bekreftelse på at de har gjort enten godt eller dårlig faglig arbeid. Fylkesnemndas mandat er å avgjøre hva som er barnets beste i vanskelige saker. Kan dette være det samme som å vurdere barneverntjenestenes arbeid? Kanskje er det slik at man erfarer på ulike nivåer. Noe kan relatere seg til vårt arbeid og våre faglige verdier, mens andre fenomener relaterer seg til oss personlig. Kan det være slik at om en fagpersons vurderingsevne kritiseres, kritiseres også personen? Dersom dette er en brukbar forståelsesramme vil slike opplevelser av kritikk antagelig bli gjenstand for refleksjon i etterkant av fylkesnemndsbehandlinger. Kritikken av den enkelte barnevernarbeider kan bli vurdert mot eget selvbilde og påvirke selvfølelsen i arbeidet. Dersom det overnevnte perspektivet er et godt bilde, vil det også alltid være en opplevelse av vurdering av barnevernet, eller barnevernets representant i slike saker. Dette fordi sakene og barnevernarbeiderne er nært knyttet sammen, da fagpersonene er redskapet i arbeidet som utføres.

Hanssen og Røkenes hevder at kroppen kan sees på som en referanseramme for sinnet. Dersom man ser på kroppen som en helhet, og som den som på ulik måte gir oss tilgang til verden, kan man ikke forstå seg selv uten å se kroppslige og følelsesmessige reaksjoner i sammenheng. Dersom våre tanker og refleksjoner til stadighet påvirkes av og påvirker våre emosjoner og følelser, vil det være viktig å bruke tid på disse da de vil være med på å styre de valgene vi gjør. Hvordan forholder barnevernarbeidere som jobber i feltet i dag, seg til egne følelsesmessige og kroppslige reaksjoner? Finnes det en bevissthet rundt betydningen av egne emosjoner og følelser i barnevernsarbeid? Ut fra egen erfaring fokuseres det lite på slike temaer i de kommunale barneverntjenestene i dag. (Hanssen og Røkenes 2006)

Den samme informanten forteller også om at hun blir, ”ikke gira, men klar for å gå i fylkesnemnda”, og at kollegane ”piffer” henne opp slik at hun får en ”glød”. Hun sier at det er på denne måten hun får ”den gutsen til å kjempe for barnet.”

Ordene informanten velger å bruke, gir assosiasjoner til det noen vil kalle ”å psyke seg opp”. Det å fokusere, samle mot og styrke, kan forbindes med mentale forberedelser som gjøres i forkant av store påkjenninger. Dette er særs aktuelt innenfor idretten, men kanskje gjøres noen av de samme mentale forberedelsene av barnevernarbeidere før de skal i fylkesnemnda. Haga viser til at enkelte kommuner har som rutine å gjennomføre mentale oppladningsmøter før en barnevernarbeider skal i fylkesnemnda. Disse møtene skal ha til hensikt å forberede den

enkelte barnevernarbeider mot ulike angrep som kan komme, og bygge et godt forsvar. Hans egen erfaring tilsier at barnevernarbeidere er vant til å bli hardt utspurt og ofte er på hugget for å kunne forsvare seg mot presset. (Haga 2001) Dette gir meg assosiasjoner til det å måtte være tøff og sterk som jeg tidligere har drøftet.

Informantens beskrivelser kan tolkes som at hun bruker de beskrevne emosjonene til å hjelpe seg til å ”prestere” i fylkesnemnda. Kanskje er det denne opplevelsen av spenning, sommerfugler og nervøsitet som gjør at informantene klarer å være fokuserte og skjerpede i fylkesnemnda. Mennesker tolker egne emosjoner og gir dem navn. Vi punkterer på noen emosjoner og merker oss ikke andre. Først når vi har fortolket emosjonene oppstår det følelser i oss. (Hanssen og Røkenes 2006) Samspillet mellom våre emosjoner og tanker vil kunne føre oss i ulike retninger avhengig av hvordan vi tolker det vi føler. Kjenner barnevernarbeidere på uro og nervøsitet, og tar dette som uttrykk for at de er dårlig forberedt eller ikke vil mestre oppgaven, vil selvfølelsen deres kunne bli lavere og det blir vanskeligere å prestere. Slike negative tanker vil igjen påvirke de emosjoner som videre vil oppstå i kroppen. Dette anser jeg for å være en sirkulær prosess som kan sies å ha uheldige sider for barnevernarbeidere og deres selvforståelse. Dersom slike emosjoner tas som et uttrykk for at de ønsker å gjøre en god jobb for barnet, kan slike følelser hjelpe dem til å gjøre det. Dette anser jeg for å være en tilsvarende sirkulær prosess som kan være hensiktsmessig for en barnevernarbeider som skal i nemnda. Ut fra et slikt perspektiv kan emosjoner sies å både tappe og tilføre energi avhengig av hvordan de fortolkes. Kanskje er det dette informantene beskriver over. Hvordan man fortolker emosjoner og hvordan man påvirkes av dem vil ha sammenheng med selvtillit, selvforståelse og identitet. Dersom barnevernarbeidere anser seg selv for å være dyktige i sitt arbeid, vil sannsynligheten øke for at emosjoner knyttet til spenning i kroppen kan være positivt for prøvelsen de skal gjennom i nemnda.

Dersom det er slik at kroppen vår har med seg våre tidligere ervervede erfaringer som Hanssen og Røkenes påstår, vil emosjonene informantene beskriver at de får hver gang de skal i fylkesnemnda kunne sees i sammenheng med de forventninger de har til hva de vil møte der. En forventning om å bli forsøkt nedvurdert eller bli forsøkt ”tatt” vil kunne aktivisere slike emosjoner som en måte å forberede barnevernarbeidere på det som kommer. Dette kalles for somatiske markører. En barnevernarbeider som har ubehagelige erfaringer med fylkesnemnda vil ut fra dette perspektivet kunne oppleve andre emosjoner enn en som har

gode erfaringer fra før av. Kroppen vil med andre ord reagere ut i fra tidligere erfaringer.
(Hanssen og Røkenes 2006)

En annen informant sier dette om sine fysiske reaksjoner:

Jeg blir mer urolig og det er en spenning i kroppen når jeg skal i fylkesnemnda. (...) Man får en utladning når man er ferdig med disse dagene. Du er glad når den siste dagen er over. Så jeg legger ikke til noen store ting på privaten disse dagene.

Denne informanten forteller at hun får en utladning etter at en fylkesnemndsbehandling er over. Samtlige informanter beskriver en liknende reaksjon etter fylkesnemndsbehandlinger, og flere av dem bruker det samme ordet, ”utladning”. En informant beskriver denne utladningen nærmere:

Det man merker, er at det har skjedd en utvikling fra at man nesten ikke sov dagen før og ikke orket å spise til at jeg nå sover godt om natta før jeg skal dit. Jeg tar det ikke så innover meg på den måten. Men det er alltid viss spenning, altså jeg kjenner det, første dagen vi drar. Og jeg må si at uten unntak så er jeg helt utmattet når jeg er ferdig etter to - tre dager i nemnda. Da kjenner jeg en kjempe- utladning. Jeg føler jeg har vært på maraton- løp og man kjenner seg rett og slett fysisk sliten i kroppen. Så det tar på psykisk. Og ikke orker jeg mye på kvelden når jeg er midt oppe i det.

Informanten sammenlikner her denne utladningen med følelsen av å ha løpt maraton. Hun bruker uttrykk som ”fysisk sliten” og ”utmattet”. Denne reaksjonen beskriver barnevernarbeideren at hun får, på tross av at hun nå i mye mindre grad påvirkes i forkant av fylkesnemndsbehandlinger. En slik utladning kan ha sammenheng med mange faktorer. En av disse kan være alvoret og intensiteten i sakene som behandles i fylkesnemnda. En av de andre informantene har disse tankene om dette: ”Jeg tenker jo at en er mer skjerpå, og derfor bruker mer energi.” Jeg mener informanten peker på at det kreves mye i form av energi for å være ytterst fokusert over flere dager i fylkesnemnda.

Mange ting peker på at å ha saker i fylkesnemnda oppleves som en betydelig påkjenning for barnevernarbeiderne. I tillegg til temaene jeg har tatt for meg over, peker informantene på at også andre forhold knyttet til de enkelte sakene kan sies å være en påkjenning.

Barnevernssaker er ofte komplekse, og under skal jeg forsøke å se på hva som kan gjøre det utfordrende rent personlig for barnevernarbeiderne.

4.2.4 Eksempler på emosjonelle påkjenninger av ulik karakter

En av informantene forteller om en konkret sak hun var i fylkesnemnda med:

En gang var jeg i fylkesnemnda med en gutt som var ni år. Og noe jeg har hatt mye med meg i ettertid, er at jeg ikke gjorde noe før. Jeg var plaget over at han hadde levd ni år under de forholdene. (...) Og når du får nemndsvedtaket som nærmest kritiserer oss for ikke å ha gjort noe før, så blir det litt sånn.

Informanten forteller om at hun i etterkant av en fylkesnemndssak, på tross av at kommunen fikk medhold i saken, har kjent på vonde følelser fordi barnet ikke fikk hjelp tidsnok. Denne følelsen må ses i sammenheng med at fylkesnemnda i vedtaket skal ha kritisert tjenesten for dette. Det informanten beskriver må ses i sammenheng med det ansvaret som barnevernarbeiderne har gjennom sitt arbeid. Ansvaret kan ofte synes å være personlig, da det er den enkelte som blir plaget med følelsene, som for eksempel dårlig samvittighet. Forholdet mellom kommunen som har ansvaret, og den enkelte som forvalter ansvaret, er interessant. En kommune kan ikke romme følelser, det kan bare mennesker. Behovet for en sterk gruppeidentitet er ofte viktig innenfor fagfelt som bærer mye ansvar. Likevel kan det se ut som om verdien av en felles plattform blir liten sett i forhold til de personlige belastende sidene ved arbeidet. Det vil unektelig være fagpersonen som har hatt den direkte kontakten med familien, som vil bli bærer av ulike følelser knyttet til saken.

En av de andre informantene beskriver en annen følelsesmessig belastning knyttet til en av hennes saker:

En mor truet en gang med å ta livet sitt dersom hun mistet barnet sitt. – Og da er det dere som er ansvarlig for det, for det er dere som har sendt saken til fylkesnemnda. Da går man noen runder ekstra. Jeg kjenner i alle fall at jeg må gjøre det. Og løfte det vekk fra meg selv. Jeg er pålagt å si det jeg sier etter drøftinger vi har hatt. Da er det noe med at da må noen dele det sammen med meg.

Her beskriver informanten en belastning for henne som barnevernarbeider. En person truer med å ta sitt eget liv, noe som gjør at det kan se ut som om hun får behov for å vite at hun ikke står alene med beslutningen om å fremme sak for fylkesnemnda. Jeg forstår informanten dit hen at hun overfor seg selv i denne situasjonen forsøker å legge ansvaret over på kommunen, og synliggjøre at det ikke er hennes beslutning. Det anser jeg for å være et forsøk på å objektifisere sin rolle, ved å betrakte seg selv som kommunen og se bort fra betydningen av egen person. Dette kan handle om at hun ikke ønsker å bære ansvaret og den

følelsesmessig belastningen alene. Jeg vil påstå at dette kan være en strategi for å skjerme seg selv fra de største belastningene man møter på innenfor arbeidsområdet. Dette mener jeg ut fra de ordene hun tar i bruk, ”jeg er pålagt å si det jeg sier”. Jeg tenker at vi også her kommer inn på temaet ansvar, og at dette temaet må sees i sammenheng med påkjenningene.

Garsjø har som nevnt tidligere en tanke om at mennesker kan dele sin identitet i to, en sosial identitet og en personlig identitet. Den sosiale identiteten er en gruppeidentitet og slik som informantene beskriver, en mulighet for å stå sammen om noe. Jeg forstår det som at informantene gjennom sin tilhørighet til en gruppe, barnevernet, føler nødvendig støtte slik at hun ikke alene må bære det ansvar beslutningen medfører, uavhengig om den er hennes eller gruppens. Tom Andersen hevder at vi i virkeligheten er mange personer. Dette forstår jeg som at vi i virkeligheten har mange identiteter. Vi kan velge å støtte oss til ulike identiteter avhengig av den kontekst vi er i. I eksempelet informantene beskriver kan det se ut som om den emosjonelle betydningen av å være en del av en gruppe er viktig akkurat i denne situasjonen. I andre situasjoner er det mulig hun er komfortabel med å stå alene med beslutninger og derfor støtter seg til andre identiteter. Lundby hevder våre historier om oss selv er fulle av tvetydighet og motsigelser, noe som kan se ut til å stemme ut fra dette. Vi forteller ikke hele sannheten om oss selv, og vi forstår oss selv ulikt i relasjon til ulike situasjoner og mennesker. Dersom vår virkelighet utelukkende er sosialt skapt, betyr dette at vi lager historier som gir mening for oss i hver enkelt situasjon. (Andersen 2003, Garsjø 2001 og Lundby 2008)

Det kan synes problematisk å forholde seg til de ulike dilemmaer som oppstår innenfor denne type arbeid. Behovet for ulike selvforståelser og identiteter synes stort i henhold til å ivareta egen person. Det personlige ansvar den enkelte føler i kraft av å være kommunens forlengende arm øker behovet for disse ulike identitetene. Ethvert forsøk på å objektifisere rollen og arbeidet, vil antagelig i beste fall fungere en kort periode. Selv føler jeg tidvis et behov for å stå sammen med mine kollegaer i de beslutninger jeg tar. Det gir trygghet i arbeidet å vite at man ikke bærer ansvaret alene. Men dette forsøket på å skjerme meg selv fra store følelsesmessige påkjenninger faller ofte til bakken når jeg erkjenner, at det mine kollegaer bekrefter som gode vurderinger fra min side, er basert på et utvalg sannheter jeg selv har etablert og presenterer gjennom utvalgte fortellinger som illustrerer mine forståelser. Jeg har med andre ord fortolket og konstruert en historie som de andre slutter seg til.

Ansvarsfølelsen og alvoret strømmer tilbake i meg, og jeg må igjen forholde meg til de subjektive og ubehagelige følelsene og ambivalensen.

4.3 Bak heltens maske

Overskriften til dette avsnittet viser til subjektet som finnes bak enhver barnevernarbeiders profesjonelle ytre. Barnevernarbeidere er enkeltmennesker med tilhørende menneskelige egenskaper. De er redskapet som brukes i arbeidet med familiene, og jeg vil påstå at de har med seg sine egne erfaringer og følelser i dette arbeidet, slik som tidligere utsagn også peker på. Det hersker liten tvil om at det er utfordrende for barnevernarbeidere å ha saker i fylkesnemnda. Det er de alvorligste sakene som behandles av dette organet, og temaene og vurderingene er aldri enkle å forholde seg til. Arne Haga, tidligere fylkesnemndsleder, sier i sin bok, *Med barnet og saksbehandleren til fylkesnemnda*, at alle som deltar i en fylkesnemndsprosess må være innstilt på å bli sterkt følelsesmessig engasjert. (Haga 2001) Samtlige informanter har under intervjuene fortalt historier knyttet til personlige sider ved arbeidet. Jeg opplever at mye tyder på at det finnes etablerte forståelser rundt hvordan barnevernarbeidere skal forholde seg til det som er personlig i en profesjonell kontekst. Jeg vil under ta for meg noen utsagn som formidler noen av informantenes tanker rundt dette.

4.3.1 Personlige sider i relasjon til arbeidet

Gilje og Grimen hevder at menneskers personlige verdier, holdninger, meninger og følelser må sees i sammenheng med deres forforståelse. (Gilje og Grimen 1993) Forforståelsen preges av alle de erfaringer man gjør seg gjennom livet, og arbeidserfaring og utdanning er bare én del av disse. Dette kan bety at private liv og personlige erfaringer blir en viktig del av fagpersoner også i deres profesjonelle liv, slik som Per Jensen hevder. (Jensen 2008) Alle de overnevnte aspektene ved et menneskes personlige sider henger nært sammen, og jeg lurer på om man som fagperson kan holde slike faktorer på avstand, slik at de ikke påvirker de tanker man gjør seg i arbeidet?

Som nevnt tidligere ser jeg på mennesket som et eget system i denne oppgaven. Personlige verdier, holdninger, meninger og følelser representerer viktige deler av mennesket som ut fra systemisk forståelse vil påvirke de tanker og refleksjoner vi gjør oss i arbeidet. Dette er også i

tråd med Damasioes tanker om at fornuften vår baserer seg på det som skjer i kroppen. (Hanssen og Røkenes 2006) Dersom kropp og sjel ikke kan skilles, og vi er avhengige av emosjoner og følelser for å ta beslutninger, kan man vanskelig si at de personlige opplevelsene knyttet til arbeidet kan sees bort fra.

Selv om det kan se ut som det er mulig å fokusere mindre på emosjonalitet og mer på vurdering og gjennomføring av faglige oppgaver i fylkesnemndssammenheng, vil dette perspektivet innebære at de følelser vi har i arbeidet likevel vil ha påvirkning på våre handlinger. Et bilde på dette kan være at personlige følelser, oppfatninger, erfaringer og verdier veves sammen med fagpersonens faglige oppfatninger, verdier, erfaringer og kunnskap på en måte som gjør det vanskelig å vite hva som er hva.

En av informantene sier dette om sine følelser knyttet til arbeidet:

Når jeg kommer til fylkesnemnda, har vi gått noen steg i forkant. Da er det en beslutningsprosess i forkant som jeg heldigvis ikke står alene med. (...) Slik at de følelsene jeg eventuelt har, om det handler om ambivalens eller om jeg går inn i en relasjon som ikke er sunn i forhold til saken, alt dette tenker jeg skal være med i den beslutningsprosessen i forkant. (...) Og ting som ikke har relevans, altså mine følelser i dette her, skal på en måte ikke påvirke saken den ene eller den andre retningen.

Informanten sier at hennes følelser ikke har relevans for saken. Ut fra denne forståelsen vil jeg tenke at barnevernarbeidere må tilstrebe og finne måter å forholde seg til egne følelser i sitt arbeid på, som i størst mulig grad utelukker at egne følelser påvirker valgene de gjør. Er det mulig å utelukke egne følelser i en slik prosess, eller er dette noe man tror man gjør ut fra det etablerte språket og de forståelsesrammer man har tilgjengelig? Informanten sier at hennes følelser til saken ikke skal være med å påvirke hva som skjer i saken, og jeg undrer meg over om det er mulig å forhindre dette.

En av de andre informantene sier:

Nei, personlig har jeg ikke følelser i det her, bortsett fra at jeg synes det er sterkt det vi gjør. Jeg tror ikke jeg hadde klart å stå i jobben, å gjøre jobben på en god måte hvis jeg hadde blitt så involvert. Jeg prøver å ha fokus på det, men jeg kan jo bli engasjert. Man blir det når man står der og skal legge frem hvor elendig det har vært, og da skinner det nok gjennom at jeg personlig også synes det var helt horribelt i det hjemmet.

Informanten utrykker at hun ikke kan se at hun har egne følelser knyttet til saken. Jeg ser følelser i nær sammenheng med meninger. Hun viser likevel til at hun har personlige oppfatninger om det hun forteller som antagelig vises når hun legger fram saken i fylkesnemnda. Informantenes mange utsagn om dette temaet viser til det jeg mener er motstridende budskap. Jeg mener informantene forsøker å trekke en skillelinje mellom dem de er i jobben og dem de er privat. De tar personen ut av fagpersonen. En slik forståelse vil kunne beskytte barnevernarbeidere til en viss grad mot å måtte stå personlig inne for det de sier og gjør i arbeidet. Behovet for å objektifisere seg selv og se på seg selv som kommunen, kan i enkelte situasjoner synes viktig. En av informantene sier dette om teamet: ”Når man skal representere i fylkesnemnda er man der som en representant fra barneverntjenesten, jeg er ikke der som Trine, som skal inn og mene noen ting.”

En annen informant utrykker om samme tema:

Jeg er det ansiktet, eller den som fysisk står der og legger frem saken, og som kjenner saken best der og da. Men det er jo ikke min beslutning, det er jo bare jobbing ut fra hva jeg mener har vært nødvendig. Alt har jo vært drøfta i team. Det har vært beslutninger og drøftinger rundt, er det slik vi skal til nemnda? Skal vi ikke til nemnda? Vi er alltid to i den type saker. Så det er ingenting som er personlig knyttet til meg.

Informanten som tidligere har uttalt at hun ikke har følelser knyttet til arbeidet sier dette i en annen sammenheng om et foreldrepar hun har jobbet med: ”De skuffer barnet, og de skuffer nesten meg og, når de ikke kommer på samvær.” Dette forstår jeg som at informanten lar seg følelsesmessig engasjere i de mennesker hun arbeider med. Informanten utrykker seg ved å si at hun ”nesten blir skuffet”. Måten hun ordlegger seg på kan tyde på det jeg tidligere har vært inne på, at det er mulig det ikke er profesjonelt innenfor denne arbeidskonteksten å la seg berøre i for stor grad.

En stor og viktig del av arbeidet i barnevernet består i å sette seg inn i andres følelsesverden og situasjon, som et utgangspunkt for å kunne forstå menneskene man jobber med. Dette mener jeg gjøres ved at man kobler eget følelsesliv til andres. Marianne Mohr hevder at vi forstår andre mennesker ut fra tidligere relasjonserfaringer, noe som kan tyde på at det vil være vanskelig å skille det private og personlige, fra det profesjonelle. (Mohr 2001) Bruk av følelser kan derfor sies å være en viktig del av sosialt arbeid, og jeg kan vanskelig forestille

meg en dyktig barnevernarbeider som er følelsesmessig flat. En av de andre informantene sier om det samme temaet:

Sitter folk og benekter rusproblematikk og du kan bevise det med prøver og uanmeldte besøk. Tatt for narkotika, og politiet kommer og forteller at de har plukka opp foreldrene rusa, så blir jeg bare fryktelig lei meg på det barnets vegne. At foreldrene ikke er der at de kan tenke at, - vet du hva, vi må ta i mot hjelp i stedet for å bare benekte og benekte.

Det informanten beskriver kan kalles for overføring. Vår egen historie er et utgangspunkt som vi igjen kan forstå andre ut fra i følge Gilje og Grimen. (1993) Ved hjelp av egen forforståelse relaterer vi andres erfaringer til våre egne. Andres erfaringer kan vekke følelser i oss, og noen ganger står følelsene som oppstår i oss i større grad i tilknytning til egne levde liv enn livene til de vi møter. Historien informanten forteller omhandler et barn hun mener blir skuffet av foreldrene sine. De fleste voksne kan peke på erfaringer med barn og skuffelser fra egne liv, og har et forhold til dette som fenomen. Dersom informanten selv har mye erfaring med å bli skuffet som barn av egne foreldre vil dette kunne påvirke de følelser som oppstår i henne i denne situasjonen. Den fortvilelsen hun føler på barnets vegne kan derfor ha sammenheng med erfaringer i eget liv. Hennes tanke om at barnet vil bli skuffet kan være påvirket av egen forforståelse. Det er mulig barnet ut fra sine livserfaringer ikke vil bli skuffet i denne situasjonen fordi det er vant til dette.

En selvreflekterende holdning rundt egne subjektive prosesser i arbeidet, vil kunne være med på å belyse slike spørsmål. Hvorfor trekker informanten den konklusjonen hun gjør? Innenfor barnevernfeltet er refleksjon ansett som viktig. Ut fra egen erfaring omfatter begrepet dessverre ofte bare refleksjon rundt handlingsalternativer, og i liten grad rolle og subjektive prosesser hos barnevernarbeidere. Dersom man bruker metaforen redskap om barnevernarbeidere, kan man hevde at de periodevis vil være i behov av vedlikehold og reparasjoner. Dersom redskapet som skal brukes i arbeidet er sløvt eller slitt, vil dette påvirke resultatet. Kanskje refleksjon rundt temaer som subjektive prosesser, fagpersonens følelser, personlige holdninger og verdier kan anses for å være en type service som gjøre at redskapet vil holde seg i god stand over lang tid. Kan det være nyttig også å undersøke forhold knyttet til fagpersoners personlige identitet i jobbsammenheng?

Marianne Mohr hevder det er av stor betydning å være bevisst egne faglige, personlige og holdningsmessige forankring i barnevernsarbeid. (Mohr 2001) Dersom man skal se helhetlig på informantenes synspunkter på dette temaet er tvetydighet et ord som er beskrivende. Jeg opplever at informantene både avviser og bekrefter de personlige og følelsesmessige sidene knyttet til fylkesnemndsarbeid. På grunn av deres, i mine øyne, motstridende utsagn, er det vanskelig å vite hva informantene mener, for eksempel når en av de sier at egne følelser ikke er relevant for saken.

Når det gjelder spørsmålet om fagpersoners følelser har relevans for arbeidet de gjør innenfor barnevernfeltet eller ikke, finnes det antagelig ulike forståelser av dette. Ut fra den kunnskap jeg tidligere har referert til om hva som ligger i menneskers forforståelse kan man hevde at barnevernarbeideres følelser har stor relevans, fordi barnevernarbeidere er redskapet som brukes i arbeidet. Marianne Mohr hevder at barnevernarbeidere i kraft av å være redskap må bruke tid på å ”bli kjent med seg selv”. Hun mener fagfolk som jobber med omsorgssviktsaker må få hjelp til å ta egne følelser i betraktning slik at de kan håndteres på forsvarlig vis i arbeidet. Mohr hevder at følelser som kan oppstå i fagpersoner kan være med på å påvirke vurderinger og beslutninger, noe jeg mener informantenes utsagn i denne undersøkelsen også illustrerer. (Mohr 2001)

Marianne Mohr hevder at egen historie og personlige forsvarsmekanismer påvirker hvordan vi forstår andre, for eksempel foreldres omsorgsevne, i slikt arbeid. (Mohr 2001:215) Våre tidligere erfaringer må ut fra dette kunne sies å påvirke hvordan vi reagerer i nye situasjoner. En av informantene uttalte at det ikke er relevant for jobben om hun har egne barn eller ikke. Denne forståelsen utfordres av Marianne Mohr sine påstander. Legger man Mohrs påstander til grunn kan informantens erfaringer med egne barn, og erfaringer som omsorgsperson, påvirke hva hun legger til grunn i sine vurderinger i jobbsammenheng.

Hvor styrende kan personlige verdier, holdninger, tanker, følelser og ønsker bli i slikt arbeid? En av informantene forteller om en av sine erfaringer fra fylkesnemnda:

Jeg tenkte faktisk på det nå når jeg var i fylkesnemnda igjen. Før vi startet sa motparten, altså advokaten til mor, at de hadde et forslag. For det barnet hadde vært

plassert på 4-4, 5.⁵, og så trakk mor samtykket, og vi fremmet sak. Og da foreslo de at mor kunne gå med på videre plassering på 4-4, 5. Jeg tenker at hadde det vært for sju år, eller si seks år siden, når jeg hadde jobbet her ett år, og jeg synes det var som mest ubehagelig og kanskje ikke var trygg i rollen min faglig sett, så ville jeg nok kjøpt den ganske rått tror jeg. Og det tror jeg hadde vært en kombinasjon av at jeg ikke kunne jobben min godt nok og ”gud tenk så deilig å slippe den partsforklaringa nå da”. For barnet blir jo sikret. Da ville jeg prøvd å finne argumenter for at det ikke ville gjort noe for barnet likevel.

Men, når det kom opp... Jeg tenkte på det etterpå, at jeg var så standhaftig. Min toer⁶ som ikke kjenner saken særlig godt sa: ”ja, kanskje det liksom”. Jeg bare ”nei, nei den her vi skal prøve, nå sitter vi her og..” Det tok jeg meg i litt etterpå, at det her hadde du ikke sagt for seks år siden. Da hadde du prøvd å unnsnippe hvis du kunne forsvare at du likevel ivaretok barnet ved en plassering.

Jeg opplever at denne informanten viser til en trygghet i rollen sin som gjorde seg utslag i at hun klarte å stå fast ved beslutningen som var tatt i forhold til å fremme sak om omsorgsovertakelse. Informanten går langt i å understreke at dersom hun ikke hadde vært trygg i sin rolle, ville hun nok gjort andre valg. Hun peker på et personlig element, som hun sier er en del av hennes vurderinger. Hun sier at dersom hun kunne slippe unna det som var ubehagelig for henne personlig, og likevel føle at hun ivaretok barnet og dets behov, ville hun tidligere ha valgt dette. Dette kan tyde på at selv om det etablerte språket innenfor barnevernfeltet legger til grunn at vurderinger alltid gjøres på bakgrunn av barnets behov, kan dette være en sannhet med modifikasjoner. Andre faktorer kan ut fra informantens utsagn også synes å påvirke vurderingene, og en av disse kan være fagpersonenes personlige behov.

Hva var det som gjorde at hun ikke valgte den behagelige løsningen denne gangen? Jeg antar at det må ligge en faglig vurdering til grunn for dette valget, at hun faktisk ikke mente det var til barnets beste å være plassert på den overnevnte paragrafen, som preges av frivillighet og stiller store krav til samarbeid. Dersom dette er en riktig forståelse, ville det antagelig gi konsekvenser for barnet, dersom barnevernarbeideren hadde valgt den behagelige løsningen. Dette mener jeg ville kunnet kalles for å sette faglige hensyn til side for personlige hensyn. Jeg mener dette illustrerer det jeg innledningsvis hevdet i denne oppgaven, at våre erfaringer påvirker de valg vi gjør. Garsjø setter navn på fenomenet som blant annet kan sies å omhandle

---

⁵ Informanten referer til Lov om barneverntjenester § 4-4, 5 ledd. Denne paragrafen benyttes når barn plasseres utenfor hjemmet med foreldrenes samtykke. Plasseringen opphører dersom foreldrene trekker samtykket. Utgangspunktet for en slik plassering er ofte at barnet på sikt skal tilbakeføres. (Lov om barneverntjenester)

⁶ Informanten bruker begrepet ”toer”. Det er innenfor det kommunale barnevernet tradisjon for at to saksbehandlere har ansvar i hver sak. En av dem har et større ansvar enn den andre. Den saksbehandleren som ikke har hovedansvar omtales gjerne som ”toer”.

slike personlige motiver som informanten forteller om. Han kaller slike motiver og skjulte holdninger og prinsipper, for skjulte verdier. Videre sier han at disse styrer oss i like sterk grad som de åpne verdier vi har en høyere bevissthet om. (Garsjø 2001)

En informant sier dette om samme tema:

Jeg tror aldri det har blitt fattet beslutninger her som er sånn, altså da slipper vi nemnda liksom. Men det tror jeg nok har skjedd i andre saker her. For eksempel si jeg hadde en annen sak der vi fikk så mye samvær. Og så bestemte vi at vi skulle anke på samværet. Og da kjente jeg liksom at jeg hadde ikke lyst til å gå mer inn i den saken der. Og da; - vi skal ikke vente ett år da, å se, så har vi kanskje litt mer. Da kjenner jeg at jeg i ettertid kan tenke: Hva var det? Jeg tenker det er en kombinasjon av, at jeg mente vi skulle prøve det, men jeg tror nok også det var et snev av at det hadde vært litt deilig å slippe den saken. Behøver vi å styre med det akkurat nå? Vi har nok annet å gjøre.

Informanten peker her på at det er flere ting som styrer henne i de beslutninger hun tar. Jeg forstår det hun sier som at valgene hun gjør påvirkes av ulike faktorer, hva hun mener faglig sett og hva hun personlig ønsker. Videre opplever jeg at hun viser til noe jeg vil påstå vi alle gjør, finner begrunnelser som støtter de valgene vi gjør ut fra egne behov. Det kan være vanskelig å vite hva som styrer oss, og kanskje er dette en ubevisst prosess med en gjensidig påvirkning mellom de ulike delene av oss som vi aldri vil få full tilgang til. Noen ganger kan det se ut som fagfolks følelser knyttet til en sak eller en vurdering, er sterkere enn andre ganger. I slike situasjoner kan man hevde at personlige behov må konkurrere mot faglige hensyn og moral. Det er kanskje ulikt hvilket hensyn som vinner.

Til forskjell fra andre sammenhenger i livet, jobber man som barnevernarbeider innenfor denne konteksten med temaer som er svært alvorlige. Dette mener jeg gjør det svært viktig å kjenne til hva som rører seg bak masken til fagpersonene, og hva som kan være med på å påvirke de i valg de gjør.

4.3.2 Personlig berøring og distansering

Informantene forteller mange historier som kan knyttes til temaet følelsesmessig berøring. Dette fremgår også av tidligere presenterte utsagn. Det er min oppfatning at informantene tenker noe ulikt om dette. Det kan synes som en slik berøring kan sees på som noe som er naturlig i denne jobben, samtidig som det også bør unngås fordi det kan være forstyrrende og

vanskelig å håndtere. En av informantene sier: ”Jeg tenker at en er på feil sted, hvis en ikke blir følelsesmessig berørt. Det er naturlig å bli det.” Mohr hevder også at det å bli berørt er et sunnhetstegn som betyr at man er i kontakt med seg selv og alvoret i de vurderingene man gjør. (Mohr 2001)

En annen informant sier:

Noen ganger føler jeg meg litt kald når jeg er i fylkesnemnda, man distanserer seg. Det blir et lite prosjekt og en jobb man har, også gjennomfører man jobben, også forstår man kanskje ikke hva man egentlig er en del av når man er midt oppe i det. (...) Men noen ganger kan man virkelig kjenne på, at tenk om det hadde vært meg som satt på den andre siden. Altså det er det jeg kan kjenne på, som jeg synes er ille da, men det er jo bare sånn det er. Jeg må bli litt sånn hard for at jeg rett og slett ikke skal bli for følelsesmessig involvert.

Jeg forstår informanten som at hun tilstreber å holde en distanse til sakene under fylkesnemndsbehandlinger. Å distansere seg kan sees på som forsøk på å holde avstand til saken, for å unngå at sterke følelser oppstår. Hun innrømmer likevel at hun innimellom berøres og ikke kan unngå å kjenne på følelser knyttet til hvordan det ville oppleves å være foreldreparten i disse sakene. Jeg forstår det som at informanten veksler mellom disse ulike posisjonene.

En av informantene forteller om en nabo som uttrykker at hun aldri hadde klart å arbeide innenfor dette arbeidsfeltet. Informanten sier at man må tåle en del, og ikke la seg lett berøre for å makte arbeidet. Dette kan vise til en forståelse som jeg tidligere også har nevnt om at man må være spesielt tøff eller sterk for å ha en slik jobb. Dersom man gir uttrykk for å kjempe med egne følelser i arbeidet kan råd som, ”du må lære deg å legge fra deg jobben”, eller ”du kan ikke la ting gå inn på deg”, raskt komme. Slike forståelser kan knyttes til en forventning om hvem man som barnevernarbeidere skal være. Å fokusere på disse sidene av seg selv i arbeidet vil derfor kunne bryte med en etablert felles selvforståelse og identitet. Dersom det er slik at man ser verden ut fra de begreper man har til rådighet, vil barnevernarbeidernes forforståelse kunne begrense deres mulighet til å få øye på slike temaer og løfte fram disse. Det blir vanskelig å se noe som noe. Kan det være slik at jobben nettopp kun er for de tøffe fordi barnevernarbeidere ikke lærer å forholde seg til disse sidene av seg selv i arbeidet, og derfor har vansker med å håndtere disse? (Gilje og Grimen 1993)

Thorbjørnsrud er ifølge Mohr opptatt av begrepene reseptiv og observerende, som kan være anvendbare når man skal forsøke å se på barnevernarbeideres subjektive prosesser knyttet til fylkesnemndsarbeid. En observerende holdning vil under fylkesnemndsbehandlinger kunne hjelpe barnevernarbeidere å holde avstand til de personlige perspektiver og det emosjonelle trykket i sakene. Fokuset ved en slik holdning er på å vurdere, observere, organisere og sammenlikne. En reseptiv holdning handler om å leve seg inn i andres følelser. Disse holdningene kan sies å representere en måte å forstå hvordan det emosjonelle perspektivet og fornuftsperspektivet veves sammen i oss og påvirker hverandre. (Mohr 2001)

Den samme informanten sier også:

Jeg tror nok den distanseringen kanskje går litt på at jeg blir fokusert på det jeg skal gjøre, få fram det jeg skal. Og så må jeg ikke tenke for mye på det jeg gjør, for da blir det vanskelig. Det blir et element av det å kunne fokusere på oppgaven og det skulle gjennomføre, også det å beskytte seg selv i den situasjonen.

Jeg mener informanten beskriver gjennom sine utsagn et fenomen som kan betegnes som en overlevelsestrategi. Det å bli ”hard” eller ”kald” kan gjøre henne i bedre stand til å ivareta den faglige oppgaven, og beskytte henne slik at påkjenningen ikke blir for stor. Dersom informanten til en hver tid skulle leve seg inn i de andre partenes følelser ville dette kunne medføre et følelsesmessig kaos som kunne tatt styringen over henne. I tillegg kunne disse følelsene bli så sterke at de også ville innvirke på informantens eget liv slik som også Mohr påpeker. (Mohr 2001)

Mohr hevder at en følelsesmessig distanse ofte er nødvendig og hensiktsmessig i enkelte sammenhenger, men at det også kan være ulemper med dette. Mohr framholder viktigheten av at barnevernarbeidere er følelsesmessig tilstede, uten at dette blir styrende for hva de foretar seg og sier. En av informantene sier at det er viktig å kjenne på disse følelsene for å, ”skjønne alvoret i det vi driver med”. Informantene i denne undersøkelsen kan virke å ha noenlunde samme syn som Mohr på dette. Det kan synes som både den reseptive og observerende holdningen innehar viktige funksjoner for barnevernarbeidere i fylkesnemndssammenheng. Dersom begge posisjonene er viktige kan balanse i forhold til hvor og når man inntar de ulike holdningene i en slik sammenheng, være avgjørende for hvordan man opplever å mestre utfordringene ved å ha saker i fylkesnemnda.

Distanse som arbeidsverktøy kan sikkert i mange sammenhenger være av god verdi, og nødvendig. Jeg mener likevel man bør vokte seg for raskt å tenke at følelsene man ikke kjenner på der og da, ikke er en del av helheten som er med på å påvirke deg i situasjonen.

I et systemperspektiv må de beslutninger og vurderinger en barnevernarbeider gjør, sees i lys av hele mennesket og dets forforståelse. Jeg mener barnevernarbeideres relasjon til eget følelsesliv og privatliv også kan være viktig for å bedre kunne forstå hva som er med på å påvirke dem i arbeidet. I et slikt perspektiv er barnevernarbeidere som handlingssubjekter i relasjon til kunnskap, erfaringer, følelser osv. Disse faktorene vil igjen være påvirket av våre private liv i likhet med våre profesjonelle liv. Jeg mener alle disse relasjonene bør inngå i rammen vi undersøker når vi skal se over egen praksis.

Som nevnt tidligere undrer jeg meg over hvilken plass barnevernarbeideres personlige verdier, holdninger, meninger og følelser har i faglige fora rundt om i kommunene. I hvilken grad er det ”lov” å snakke om subjektive opplevelser og de forforståelser man som fagperson møter mennesker med? Og er man profesjonell dersom man viser fram sine emosjonelle sider? Og i hvilken grad skapes til plass til disse temaene? Jeg mener informantenes utsagn i denne undersøkelsen kan tyde på at dette ikke er temaer det brukes mye tid på i hverdagen. Informantene ga utrykk for at det var vanskelig å svare på en del spørsmål rundt dette temaet. En manglende bevissthet rundt hvilke krefter som kan være med på å påvirke fagpersoner vil kunne prege hele barnevernsarbeidet. Dersom det er slik at våre personlige sider har stor makt over oss vil man ved å styrke fokus på slike temaer kunne øke kvaliteten på tjenestene og ivareta det etiske og moralske ansvaret på en bedre måte

5 AVSLUTNING

Jeg vil nå kort oppsummere de temaer informantene introduserte gjennom sine fortellinger. Jeg vil også gjøre rede for undersøkelsens hovedfunn, se på hvilken betydning disse funnene kan ha for praksisfeltet og for videre forskning, samt gi en avsluttende kommentar.

Målet med denne oppgaven har vært å skape plass i praksisfeltet til barnevernarbeideres fortellinger om sine erfaringer med fylkesnemnda. I forlengelsen av dette har jeg forsøkt å se på hvordan man kan forstå mulige sammenhenger mellom barnevernarbeideres erfaringer med fylkesnemnda og deres identitet og selvforståelse, samt erfaringenes betydning for praksis. Mine fire informanter har bidratt med sine erfaringer, tanker og forståelser i dette arbeidet.

5.1 Oppsummering av informantenes erfaringer

Informantene forteller i denne undersøkelsen om forståelsen av egne oppgaver og forventninger knyttet til å ha saker i fylkesnemnda. Fokuset i dette arbeidet synes hovedsaklig å være på faglige oppgaver som også innebærer å ivareta familiene. Informantene forteller om følelser av ansvar knyttet til egne vurderinger, prestasjoner og utfallet av sakene. Følelser av ansvar synes å ta stor plass i informantene som ønsker å gjøre det de mener er riktig for barnet i den enkelte sak. Anerkjennelse fremstår som et viktig tema i dette arbeidet. Fylkesnemnda kan betraktes som et organ som gjennom sine vurderinger og beslutninger kan gi anerkjennelse og trygghet i arbeidet for informantene. Erfaringer med å mislykkes eller lykkes i fylkesnemnda kan knyttes til utfallet av sakene, og kan påvirke informantenes selvforståelse og identitet.

Informantene forteller at det er utfordrende å avgi partsforklaring under fylkesnemndsbehandlinger. Barnevernets vurderinger blir hardt prøvet og motparten fokuserer på å finne svakheter ved disse. Informantene forteller om advokatenes ulike teknikker som tas i bruk i denne sammenheng. Ferdighetene som kreves i denne situasjonen kan det se ut til at utvikles gjennom prøving og feiling. Informantene peker på erfaring som viktig for hvordan de mestrer situasjonen. Informantene forteller at de ønsker å gjøre en god figur i fylkesnemnda, noe jeg jamfører med å fremstå med integritet og kompetanse.

Å ha saker i fylkesnemnda beskrives av informantene som krevende på ulike måter. De beskriver at de påvirkes psykisk og fysisk når de skal i fylkesnemnda, og peker på hvordan disse dagene utgjør en betydelig påkjenning sammenliknet med en vanlig dag på kontoret. Informantene forteller at de er svært konsentrerte når de er i nemnda med saker. Fylkesnemndssaker byr på personlige utfordringer og ubehag for informantene på ulike måter. Dette ubehaget forteller enkelte av informantene at kan ha påvirkning på de valg de gjør i sakene. Emosjonelle påkjenninger knyttet til de ulike sakenes karakter fremstår også som en del av den totale belastningen ved å ha saker i fylkesnemnda for informantene.

Informantene forteller om subjektive opplevelser knyttet til arbeidet. De forteller om behovet for å stå sammen med kollegaer i vanskelige beslutninger som påvirker dem følelsesmessig. Jeg forstår at informantene forsøker å skille mellom personlige og profesjonelle meninger, verdier og holdninger. En forståelse av at det som kan knyttes til personlige eller private sider ved dem ikke er relevant for arbeidet, synes å dominere.

Informantene forteller ulike historier om relasjonen mellom deres personlige sider, og arbeidet. Ulike beskrivelser peker på at informantene har mange personlige tanker, følelser og meninger knyttet til arbeidet, selv om dette i enkelte sammenhenger avvises. Det finnes, slik jeg ser det, kontraster mellom hva informantene mener om dette og hva de beskriver. Å ha følelser knyttet til arbeidet når man skal i fylkesnemnda, kan medføre mange ulemper slik jeg forstår informantene. For sterke følelser kan påvirke om man klarer å ha en profesjonell holdning, eller ikke, og føre til følelsesmessig kaos som kan komplisere arbeidet. Distansering nevnes av informantene som et fenomen som gir dem mulighet til å holde fokus på den faglige oppgaven i fylkesnemnda, og som også gir en viss beskyttelse. Informantene forteller i tillegg om at de lever seg inn i foreldre og barns følelser og lar seg berøre av de alvorlige temaene de har befatning med i dette arbeidet.

5.2 Hovedfunn og veien videre

Denne undersøkelsen tar for seg mange temaer, og jeg vil under kommentere de jeg mener er de viktigste og mest interessante for praksisfeltet

Personlige sider ved fagpersoner, følelser, holdninger og meninger, synes å ha beskjedent fokus innenfor barnevernsfeltet i dag. Jeg mener funnene i denne undersøkelsen peker på at betydningen av personlige faktorer kan være større enn det fagpersoner kanskje tenker over i hverdagen. Behovet for å etablere skillelinjer for å skape struktur og orden i egen verden, mener jeg er naturlig. Tanken om at våre personlige og profesjonelle liv kan separeres er derfor gjenkjennbar også for meg. Systemteorien peker likevel på at man ikke kan se bort fra helheten, og at alle deler av et system påvirker hverandre. Jeg undrer meg over om forsøk på å dele opp verden slik at den blir forståelig, kan være med på å skyggelegge betydningen av personlige faktorer i barnevernsarbeid. Jeg undrer meg også over om det i noen sammenhenger kan glemmes å sette delene sammen til en helhet igjen.

Jeg mener funnene i denne undersøkelsen viser at en fylkesnemndsprosess kan være en kraftanstrengelse for barnevernarbeidere. Ulike påkjenninger kan relateres til dette arbeidet og det personlige ubehaget for fagpersonene kan være betydelig. Funnene i denne undersøkelsen peker på at personlige ønsker, vilje og lyst hos fagpersoner er med på å påvirke de beslutningene som tas i saker, på lik linje med faglige vurderinger og andre hensyn. Dersom dette medfører riktighet vil slike faktorer kunne påvirke små og store beslutninger, og også om saker fremmes for fylkesnemnda eller ikke. Innenfor en arbeidskontekst i barneverntjenesten kan ulike beslutninger som tas gi store konsekvenser for enkeltmennesker og familier, noe som gjør refleksjon rundt arbeidet og yrkesrollen særdeles viktig.

Dersom det er slik at informantene i denne undersøkelsen ikke er alene om sine erfaringer vil det være viktig for fremtiden å se nærmere på hvordan barnevernarbeidere forberedes på de utfordringene de møter i fylkesnemndssammenheng, og sikre at de får god nok og riktig støtte. Jeg mener det er behov for å utforske betydningen av barnevernarbeideres forforståelse for arbeidet som gjøres i de kommunale barneverntjenestene, i det videre.

Barnevernarbeideres følelser i arbeidet og egne personlige erfaringer, er en del av den helheten jeg mener bør utforskes for sikre en høy kvalitet på det kommunale barnevernsarbeidet.

Hvordan fokus på temaer knyttet til personlige sider ved fagpersoner kan inkorporeres i en praksishverdag, mener jeg også bør undersøkes. Kan veiledning eller egenerapi være gode tiltak for å sikre et slikt fokus, eller finnes det andre måter å skape plass til slike temaer i

hverdagen, og i den enkelte fagarbeiders bevissthet på? Jeg mener fokus på slike temaer vil kunne by på en ny dimensjon i barnevernsarbeid, som riktignok vil øke kompleksiteten.

En positiv identitet og selvforståelse er viktig for å mestre i ulike sammenhenger. Innenfor barnevernsarbeid hvor mennesker er redskap i arbeidet, anser jeg dette for å være av avgjørende betydning for kvaliteten på arbeidet som utføres. Dersom barnevernarbeidere er redskap i dette utfordrende arbeidet, hva består vedlikeholdet av disse redskapene av. Hvilken behandling får redskapene slik at det sikres at de til enhver tid er i stand til å gjøre arbeid preget av kvalitet? Hvordan tas barnevernarbeidere helt enkelt vare på i hverdagen? Hvordan kan man sikre at barnevernarbeidere har en selvforståelse og identitet som gjør dem i stand til å ta innover seg smerten til de mennesker de møter, og makter å gripe inn når det er nødvendig? Alle er enig i at refleksjon er viktig i barnevernsarbeid. Jeg mener dette begrepet må utvides til også å inkludere refleksjon rundt fagpersoner som handlingssubjekter, og deres subjektive prosesser. Først når fagfolk begynner å snakke om disse personlige sidene vil det utvikles begreper på fenomenene i fagsammenheng. Slik kan fagpersoner bli i stand til å få øye på nye sider ved seg selv, og være selvrefleksive på systemisk vis. Jeg har tro på at når disse fenomenene blir en del av vår bevissthet og vårt språk, vil det skapes arenaer som vil gi plass til disse temaene. Men første skritt er å få øye på behovene.

Antallet informanter i denne undersøkelsen gjør ikke resultatene i seg selv generaliserbare. Dette betyr imidlertid ikke at resultatene ikke kan danne utgangspunkt for nye spørsmål til den videre forskningen innenfor barnevernfeltet. Jeg mener disse spørsmålene er viktige for barnevernfaget i framtiden:

- Hvordan kan det personlige rommes i en yrkesrolle innenfor det kommunale barnevernet?
- Hvordan kan en selvrefleksiv holdning rundt egen forforståelse, og betydningen av denne, sikres i det praktiske arbeidet?
- Hvordan kan barnevernarbeidere gjøres i bedre stand til å møte de utfordringer fylkesnemndssaker byr på?
- Hvordan tilegner barnevernarbeidere seg den praktiske kunnskapen de er i behov av i fylkesnemndssammenheng?

- Hvordan kan barnevernarbeidere tas vare på som redskap, og hva slags vedlikehold er de i behov av?

5.3 Avsluttende kommentar

Funnene i denne undersøkelsen sett som helhet kan sies å fokusere på personlige og følelsesmessige sider ved barnevernarbeidere i arbeid med fylkesnemndssaker. Menneskene i rollene som fagpersoner har blitt forsøkt viet fokus slik at de subjektive sidene ved arbeidet har blitt løftet frem. De ulike kreftene som kan påvirke barnevernarbeidere har blitt forsøkt beskrevet og betydningen av disse forsøkt drøftet. Ulike forståelser rundt arbeid med fylkesnemndssaker, har blitt utforsket og satt inn i andre forståelsesrammer. Informantenes fortellinger om sine erfaringer har blitt et utgangspunkt for en forståelse om hvordan barnevernarbeidere kan identifisere seg og skape mening i sine profesjonelle liv.

Jeg mener denne undersøkelsen viser at man ikke kan se bort fra betydningen av personlige sider ved fagpersoner i barnevernsarbeid. Jeg har som forsker i denne undersøkelsen ikke kunnet påberope meg nøytralitet, noe jeg mener barnevernarbeidere heller ikke kan i sitt arbeid. Barnevernarbeidere starter ikke på en sosialfaglige utdanninger med blanke ark, de har allerede verdier holdninger og oppfatninger som står sterkt i dem og som de holder høyt. Den faglige utdanningen mener jeg bidrar til en videreutvikling av de personlige verdier og normer fagpersoner allerede manøvrerer seg fram i sine liv etter, og det skapes en helhet som rommer både det personlige og det faglige. Det er mulig det sterke fokuset på faglige perspektiver innenfor utdanningssystemene og praksisfeltet, er med på skyve temaer knyttet til det personlige, og fagpersoners subjektive prosesser under teppet. Jeg mener likevel ut fra denne undersøkelsens funn, og de fortellinger informantene gir av sine erfaringer med Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, at det å være partsrepresentant for barnevernet i fylkesnemndssaker, først og fremst handler om å bli *personlig satt på prøve*.

LITTERATUR

Andersen, T. (2009). *Reflekterende processer - samtaler og samtaler om samtalerne*. 3. utg.
Gylling: Narayana Press

Andersen, T. m.fl. (2001). *Man kan inte så noga veta*.
Stockholm: Mareld Forlag

Anderson, H. (2003). *Samtale, Sprog og Terapi – et postmoderne perspektiv*.
København: Hans Reitzels Forlag

Bateson, G. (2005). *Mentale systemers økologi – STEPS*.
København: Akademisk Forlag

Befring, A. K. C. (2007). *Jus i helse- og sosialtjenesten*.
Danmark: N.W. Damm & Søn AS

Brinkmann, S. og Kvale, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. 2. utg.
Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Dalen, M. (2008). *Intervju som forskningsmetode - en kvalitativ tilnærming*.
Oslo: Universitetsforlaget

Dallos, R. og Vetere, A. (2005). *Researching Psychotherapy and Counselling*.
UK: Bell & Bain

Egeland, T.A. og Schjødt, B. (1982). *Familieteori – Modeller for vurdering av familien*.
Bergen: Universitetsforlaget

Erstad, I. H.. (2005). *Erfaringskunnskap i barnevernet*.
Universitetet i Tromsø – Institutt for pedagogikk- Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Avhandling for graden Doctor Rerum Politicarum

Fontene (2010). *Barnevernet under lupen*. (6) s 26.

Fred, K. og Olsson, G. (2002). *Socialbidrag i ett systemteoretisk perspektiv*.
Växjö/Stockholm: Förlagshuset Gothia

Giddens, A. (2003). *Sociologi*.
Lund: Studentlitteratur

Garsjø, O. (2001). *Sosiologisk tenkemåte- En introduksjon for helse- og sosialarbeidere*.
2. utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Gilje, N. og Grimen, H. (1993). *Samfunnsvitenskapenes Forutsetninger – Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget

Haaland, K. (2005). *LØFT og narrativer i profesjonelle samtaler*.
Oslo: Universitetsforlaget.

Haga, A. (2001). *Med barnet og saksbehandleren til fylkesnemnda – En håndbok om saksforberedelse, og møter i fylkesnemnda for sosiale saker, og domstoler*. Narvik: A. Haga

Hanssen, P. H. og Røkenes, O. H. (2006). *Bære eller bryte – kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. 2. utg. Bergen: Fagbokforlaget

Hoffmann, L. (1987). *La oss legge makt og kontroll bak oss - Mot en 2. ordens systemisk familierapi*. I: Fokus på Familien, Vol. 15. Oslo: Universitetsforlaget?

Høyland, J. (1994). *Saksbehandlingen i fylkesnemnda for sosiale saker*.
Oslo: Universitetsforlaget AS

Hårtveit, H. og Jensen, P. (2004). *Familien – pluss èn – Innføring i familierapi*. 2. utg.
Oslo: Universitetsforlaget AS

Jensen, P. (2007). *Ansikt til ansikt - system- og familieperspektivet som grunnlag for klinisk sykepleie*. 1. utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Jensen P. (2009). *Ansikt til ansikt - Kommunikasjons- og familieperspektivet i helse- og sosialarbeid*. 2. utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Jensen, P. (2008). *The narratives which connect... A qualitative research approach to the narratives which connect therapists' personal and private lives to their family therapy practices*. Oslo: Diakonhjemmet Høgskole – Doctorate of systemic psychotherapy awarded by the University of East London in conjunction with the Tavistock Clinic.

Killén, H. K. (1988). *Omsorgssvikt og barnemishandling: En kasusstudie og etterundersøkelse av barn i omsorgssviktsituasjoner*. Doktoravhandling, Universitetet i Oslo, Medisinsk fakultet. Oslo: Kommuneforlaget

Killén, K. (1994). *Familier og barnevernsarbeidere i omsorgssviktsituasjoner. Analyse og prediksjoner*. Rapport. Oslo: Barnevernets Utviklingssenter

Killén, K. (1996). *Saksbehandlers perspektiv på barn og foreldre i omsorgssviktsituasjoner*. Rapport 1. Oslo: Barnevernets utviklingssenter

Killén, K. (2009). *Sveket I – Barn i risiko- og omsorgssviktsituasjoner*. 4. utg. Oslo: Kommuneforlaget AS

Kjønstad, A og Syse, A. m.fl. (1999). *Velferdsrett II – De sosiale tjenestene*. Oslo: Ad Notam Gyldendal 1999

Lindboe, K. (2003). *Barnevernrett*. 4. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Lundby, G. (2008). *Historier og terapi – Om narrativer, konstruksjonisme og nyskriving av historier*. Otta: Tano Aschehoug AS

Lundstøl, J. (2002). *I dannelsens tegn - Profesjonell selvforståelse i arbeid med mennesker*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Malterud, K. (2008). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*. 2. utg.

Oslo: Universitetsforlaget

Mohr, M. (2001). Tverrfaglig samarbeid i omsorgssviktsaker. I: A. Fjell og M. Mohr (red.).

Foreldrearbeid i praksis - Samarbeid og behandling. Oslo: J.W. Cappelens Forlag AS, 207 – 230.

Minuchin, S. (1996). *Konstruktivismens forførelse – At definere magten væk vil ikke få den at forsvinde*. I: Fokus på Familien, Vol. 24. Oslo: Universitetsforlaget

Omre, C. (1998). *Den store styrkeprøven – Barnevernarbeiderens møte med fylksnemnda*.

Norges teknisk- naturvitenskaplige universitet, Trondheim. Hovedoppgave i sosialt arbeid.

Røysum, A. (2003). *Sosialarbeidere på nye arenaer – En studie av sosialarbeidere i privat konsulentvirksomhet*. Oslo: HiO- trykkeriet. Hovedoppgave i sosialt arbeid.

Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse - En innføring i kvalitativ metode*. 3. utg.

Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke As

Ølgaard, B. (2004). *Kommunikation og økomentale systemer – En introduktion til Gregory Batesons forfatterskab*. 3. utg. København: Akademisk Forlag

Ulleberg, I. (2007). *Kommunikasjon og veiledning*.

Oslo: Universitetsforlaget AS

Wormnæs, O.(1996). *Vitenskapsfilosofi*.

Oslo: Gyldendal

Lover:

Lov om barneverntjenester (barnevernloven) av 17. juli 1992 nr 100

FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen) av 20. november 1989.

Internettadresser:

Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker.

URL: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dep/tilknyttede-virksomheter/fylkesnemndene-for-sosiale-saker.html?id=418110> (lest 04.05.2009)